БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1926 чылда үзүлдүрүлгеннеги

1951 ИЮНЬ 3 Воскресенье № 109 (2283)

ӨРТЭЭ 20 КӨП.

Бо хүнгү солунда:

Совет эвилелинде (1 арын).

М. Оолчукай — өөредилге чылын чедиишкиниг дооскан (1 арын).

М. Мирчин — «Совет Тыва» колхозта орук тудуу (1 арын).

М. Лопсан-оол. — Пропагандистер белеткээри партия организацияларының чугула сорулгазы (2 арын).

Большевик партия болгаш совет күрүнеҥ алдарлыг удуртулгузу (2 арын).

М. Папый-оол — Көдээ ажыл-агый артелиниҥ удуртулгазы экижидер (2 арын).

К. Матвеев — Чылгычы Дамбаның ажылының дурзулгазы (3 арын).

М. Конгар — Чылгы малдың эдержилгезинче кичээнгейни күштелдирер (3 арын).

Дөрт күрүнелерниҥ даштыкы Херээктер Министрлерниҥ ораалаксыларының баштайгы чөвүлел хуралы (4 арын).

Ажылчы чоннуҥ чайгы дыштанылгазын чөп организастаар

Ажылчы чоннуҥ кадыкшылгазының дугайында партия болгаш чазак совет эрге-чагырганың тургустунганының баштайгы чылдарындан эгелеп улуг кичээнгейни салып келген. 1921 чылдың май 13-те Владимир Ильич Ленин дыштанылга бажыҥнарының дугайында Совет чазактың декредиге ат салган. «Чыл санында ап турар эвилелгиг шөлөзиниҥ дургузунда боттарының күштерин болгаш энергиязын эҥ таарымчалыг, кадыкшылганың байдалдарынга дыштанмышаан, катап тургузар арганы ажылчы, албан хаакчыттарга бээр сорулга-биле» дыштанылга бажыҥнарын тургузуп турар»—деп. ол төөгүлүг документиде айыткан.

Улустарның чаагай амыдыралының дугайында совет күрүнеҥ сагыш салыышкыны оон бээр-ле социалистиг ниитилелдиҥ хөгжүлдезиниҥ хажытынып болбас хоойлузу апарган.

«Бистиҥ революциявыс болза, чүгле капитализмниҥ дөҥгүзүн үзе шапкаш, улуска хосталганы тыпсып берген чүве эвес, харын бай шыдалгыр амыдыралга херектиг материалдыг бүгү байдалды улуска берип шыдаан карачаҥгыс революция болур. Бистиҥ революциявыстың күштүү болгаш тиилетирбези шак ында» — деп эш Сталин чугаалаан.

30 чылдың дургузунда бистиҥ чуртта муҥ-муҥ санаторийлер, дыштанылга бажыҥнары, клубтар, культура ордулары, стадионнар болгаш спорт шөлдери тургустунгулаан. Чүгле чаҥгыс профэвилелдериниҥ шугуму-биле безин тудуп тургускулаан дыштанылга бажыҥнарының, санаторийлерниҥ саны 1200 чыгам.

Бистиҥ социалистиг Төрээн чуртувуста кижилер дугайында сагыш салыышкыдан артык бедик чүве чок болгаш ажылчы чоннуҥ Сталинчы Конституциядa дүрүмчүүнген эргелериниҥ бирээзи—кадык, культурлуг дыштанылгазынга таарымчалыг бүгү байдалдарны хандырып тургускан. Санаторийлерниҥ, курорттарның, дыштанылга бажыҥнарының болгаш өске-даа кадыкшылга черлериниҥ бистиинде ышкаш, шак ындыг калбак четкизи делегейниҥ өске кандыгдаа чуртунда чок. Ол ындыг калбак четкилиг кадыкшылга черлеринге чыл-бүрүде каш-каш миллион ажылчыннар, колхозчулар болгаш албан хаакчыттар дыштанып турарлар. Бо чылын Бүгү-эвилелдиҥ курорттарынга 4 миллион кижи боттарының шөлөэлерин эртирип дыштанырлар.

Боттарының кадыкшылының болгаш дыштанылгазының дугайында аданың ол хире улуг сагыш салыышкыны-биле бүргеткен бистиҥ ажылчы чонувус ынчангаш большевик партияга, Совет чазакка, улуг Сталинга чүрээниҥ ханызындан өөрүп четиргенин илередип турар.

Бистиҥ областың ажылчы чоннары база-ла Совет Эвилелиниҥ өске бүгү республикаларының, крайларының болгаш областарының ажылчы чоннары ышкаш, партия биле чазактың ол кайгамчык улуг сагыш салыышкыны-биле хүн-бүрү бүргедип турарлар. Чүгле эрткен чылын безин Бүгү-эвилелдиҥ курорттарынга, санаторийлеринге болгаш Балгазынның санаторийинге база Чедер курортунга областың 779 ажыг ажылчы чоннары болгаш уруглары халаска дыштанып эмнеткеннер. Ол хемчеглерге күрүнеден 274.300 түҥнүг рубльди үндүрүп чарыгдаан. Бо чылын областың профэвилел организациялары дыштанылга бажыҥнарынга, курорттарга баар ажылчы чоннарның путёвка садып алыышкынынга 400 муҥ ажыг рубльди чарыгдаар.

Ындыг болза-даа, бистиҥ областа ажылчы чоннуҥ кадыкшылга дыштанылгазының дугайында алдынып турар хемчеглер ам-даа ыракта четпес. Ону эргелеп боттандырза чогуур черлер—областың профэвилелдериниҥ чөвүлели, ооҥ обкомнары, болгаш оларның тустус кудуку организациялары, кадыкамгалалының органнары болгаш күш-культура, спорт хереэниҥ комитеди, ол ышкаш культура-чырыдыышкынының албан черлери ол чугула ажылды хамыктың четпес удуртуп турарлар.

Бистиҥ областың чурт девискээринде дыштанылга бажыҥнарын организастаарынга таарымчалыг чер кайы көвей. Ынчаарга областың профэвилелдер чөвүлели, ооҥ обкомнары болгаш кадык камгалал килдизи ол чугула ажылды боттарының инициативазы-биле организастап чорудар дугайын бодавайн-дээ турарлар. Оон турҗук, областа ийи-ле борбак кадыкшылга дыштанылганың черлери: Балгазын санаторийниҥ, Чедер курорттуҥ ажылынга сөөлгү чылдарда сегиишкин барык-ла болбайн турар. Оларга каадырлар шилип алыышкынын шын эвес чорудуп турарының уламы-биле, чыл дургузунда безин 3—4 чедир директорлар солчуп турар. Эмненикчилерге болгаш дыштаныкчыларга культурлуг кадык дыштаныгланың, аъш-чемниҥ хандырылгазы онза четпес.

Ооҥ-биле кады, областың профэвилелдериниҥ обкомнары Бүгү-эвилелдиҥ-даа, областың-даа дыштанылга черлеринге баар кижилерге путёвка хуваалдазын кончуг шын эвес чорудуп турар. Дыштанылга черлеринче үлетпүр бүдүрүлгелерниҥ мурнакчы ажылчыннарын хөйү-биле чорудуп, оларга халас путёвкаларны аргалыг-ла болза хөйну тыпсырыныҥ улуу, харын албан хаакчыттарны колдады чорудуп, оларга тыпсыр чоруктарны болдуруп турар.

Оон ыҥай, Кызыл хоорайның ажылчын, албан хаакчыттарының карачаҥгыс дыштаныр чери—хоорайның паркы бөлүр ужурлуг. Ынчаарга аҥаа колдуунда-ла кино чуруктар көргүзүү, танцы болуп турар боордан башка бот-тывынгыр уран-чүүлдер көргүзүүнүҥ бөлүмнери дээш өске-даа культура-массалыг ажылдар организастатынмайн турар. Парктың ишти арыглатынмаан болгаш дыштанылгага таарымчалыг байдалдар чогуур юрум-чурумда кииртиимээн. Хоорайның хереглекчилер ниитилели парктың квас, мороженое, морс дээн чижектиг суксунга ижер үүлдер-биле мырыҥай четпес хандырып турарының уламындан, аҥаа дыштаныр хүннерде чыл ган чон, ылаҥгыя бичии уруглар аргаҗоктуҥ кырындан довурак-доозуннуг, чиг хем суун ижер ужур хөйү-биле таваржып турар.

Ажылчы чоннуҥ хостуг шакта культурлуг дыштанылгазы чүгле Кызыл хоорайда ындыг багай организастатынган чүве эвес, харын районнар төптеринде, совхозтарда болгаш алдын уургайларында база оон-даа дора. Ам кадыкшылга болгаш дыштанылганың кайгамчык таарымчалыг үези—чай келген. Мынчангаш ажылчы чоннуҥ дыштанылга хемчеглеринде бар четпестерни дарый чайладып узуткавышаан, аҥаа белеткелди дүрген доозар херек. Профэвилелниҥ организациялары болгаш кадык камгалалдың органнары областың дашкаар ийикпе область иштинге-даа дыштанып, эмненир ажылчын, албан хаакчыттарның кадыныҥ, оларныҥ чогум кааз барып болурунуҥ шинчилгезин дүрген доозуп шиитпирлевишаан, путёвка тыпсыышкынын саадал чокка, чөп чорудар ужурлуг. Ол талазы-биле кол кичээнгейни эвээш шалың ап турар ажылчыннарга ийикпе бүдүрүлгениҥ стахановчуларынга, күш-ажылдың, дайынныҥ инвалидтеринге халас путёвкаларны тыпсырынче угландыр салыр.

Ооҥ-биле кады, область иштинге дыштаныкчыларның бойдус шинчилээриниҥ туристиг походтарын, альпинизмни хөйү-биле организастап чорудары чугула. Ажылчы чоннуҥ чайгы дыштанылгазының үезинде оларга шии, концерт, кино чуруктар көргүзүглерин, лекция, илеткелдер номчулгаларын, бот-тывынгыр уран-чүүлдер көргүзүүн үзүктел чок организастаар чорук культура-чырыдыышкын, уран-чүүл, кино ажылдакчыларының амгы чугула сорулгаларының бирээзи ол.

„Өөк“ совхозтуҥ Оорзакта бижик өөредилгези

[illegible]-Хем районда «Өөк» совхозтуҥ [illegible]к фермазында бижик өөредилгези [illegible] 1-ден бээр 15 катап кичээл чо[illegible]. Бижик өөредилгезин ында ийи [illegible] кылдыр үскен. Бир бөлүүнде би[illegible] билбестер бар, а бирээзинде биче [illegible]лер бар.

[illegible]элгүмнүҥ кичээлдери кышкы үеде [illegible]ляда чаҥгыс катап болуп турган бол[illegible]ам өөредилге чылын чедиишкиниг, [illegible] түннелдиг доозар дээш 3 катап чо[illegible]уп турар.

[illegible]Ында өөренип турарлар улуг сонуур[illegible]-биле өөренип, бот-өөредилгени болгаш онаалгаларны эки кылып турарындан номчуп, биҗип турарларның саны көвүдээн.

Бижикти биче билирлер орфография дүрүмнерин багай эвес шиҥгээдип ап турар. 62 харлыг Седен-оол ирей безин номчуур-даа, бижиир-даа апарган. Ол ам тыва дылда солуннарны, номнарны номчуп турар.

Бижик бөлүмү ам үеде шылгалдаларга белеткенип, өөренип эрткен үүлдерин каталтап турар.

С. СЕРЕН-ДОРЖУ.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ

Улгатыр катышкан колхозта политмассалыг ажылдар

УСПЕНСКОЕ (Красноярск край). Улгатыр катышкан Сталин аттыг колхозта партия кабинедин тургускан болгаш дерип кылган. Колхозчулар кежээ аҥаа марксизм-ленинизмниҥ чогаалдарын өөренип, литератураларның солуннарының болгаш сеткүүлдериниҥ чаа үнген номерлерин номчуп турар.

Коммунистер, комсомолчулар болгаш партия кежигүнү эвес активчилер дүжүт ажаап алыышкынынга белеткенмишаан, ховуда болгаш мал ажылының фермаларында ажылдап турар колхозчуларның ортузунга, политмассалыг ажылды улам калбартып чорудуп эгелээн. 100 ажыг агитаторлар — башкылар, агрономнар, медицина ажылдакчылары болгаш мурнакчы колхозчулар часкы тарылга эгезинден бээр 200 ажыг беседаны кылган. Колхозчуларга кылыры-биле политиктиҥ болгаш көдээ ажыл-агыйның дугайында лекцияларны болгаш илеткелдерни эртирерин организастап турар. Көдээ ажыл-агый артелиниҥ хову бригадаларында хана солуннарны болгаш дайынчы хуудустарны үндүрүп турар. Оон аҥгыда колхозтуҥ «Бедик дүжүт дээш» деп хана солунун үндүрүп турар.

(СЭТА).

Бакунуҥ транспорматорлары болгаш электромоторлары

БАКУ. Бакунуҥ электри механиктиг заводунуҥ ажылдакчылары кыска хуусаанның иштинде «Волга-Дон тудуунче» чорутса чогуур хуусаазының ырак мурнунда күштүг 14 трансформаторларны болгаш 5 электри хөделдирикчилерни чоруткан. Куйбышевтиҥ болгаш Сталинградтың суг күжү-биле ажылдаар электри станцияларының база Кол Туркмен каналдың тудугжуларынче 30 ажыг трансформаторларны болгаш улуг хемчээлдиг 5 электромоторларын чоруткан.

Заводтуҥ чүс-чүс ажылчыннары коммунизм тудугларының чагыгларын хуусаа бетинде күүседип бээр дээш боттарының аразында чарыш кылып алган ажылдап турарлар.

(СЭТА).

Подшипник заводунуҥ ажылчыннарының үнелиг инициативазы

КУЙБЫШЕВ. Куйбышев аттыг подшипник заводунуҥ дарганнаар цехиниҥ стахановчулары металлды эҥ эки ажыглаары дээш чарышты эгелээр деп хоорайның бүдүрүлгелериниҥ коллективтерин кыйгырган.

Металлды эҥ эки ажыглаарычың стахановчу планнарын дарганнаар цехтиҥ үлегери-биле ук заводтуҥ өске-даа цехтеринде база чогаадып турар.

Металлды ажыглаарының аргазын бедидип тургаш, 1951 чылдың үш дугаар кварталында 500 тонн металлды Куйбышевтиҥ суг күжү-биле ажылдаар электри станциязының тудуушкунунче чорудуп бээр деп ол заводтуҥ коллективи ынчаар шиитпирлээн.

Подшипник заводунуҥ стахановчуларының үнелиг инициативазын Куйбышевтиҥ өске-даа бүдүрүлгелери деткээн.

(СЭТА).

Кулундин ховузунуҥ колхозтарында тудуг сезону

НОВОСИБИРСК. Кулундин ховузунуҥ мурнакчы колхозтары часкы тарылганы дооскаш, бүдүрүлгелериниҥ улуг тудугларынче эгелеп киришкен.

Демир орук шугумундаа чүс километр хире ыракта турар Краснозерск районунда 120 чыгыы аът-кажаалары, инек, бызаа, хаван, куш турар черлериниҥ болгаш өске-даа тудуглар тутунуп турар. База он-он тараа ажаар черлериниҥ, дээрбелериниҥ, дарганнаар черлериниҥ тудугларын кылып турар. Колхоз бүрүзүнде тудуг бригадаларын тургускан. Бүгү көдээ ажыл-агый артельдеринде кирпич заводтарын тургузуп турар.

Дайын сөөлүндеги чылдарның дургузунда Краснозерск районда 350 мал турар кажааларны, районнуҥ төвү Краснозерск суурда электри станциязын тудуп тургускан.

Колхозтарның тудугжуларының аразында ажылды кыска хуусаада, бедик шынарлыг чорудар дээш чарыш калбарган.

(СЭТА).

Коммунизмниҥ улуг тудугларында

Коммунизмниҥ улуг тудугларының хүндүлүг чагыгларын күүседип турар чурттуҥ бүдүрүлгелериниҥ коллективтери улуг көдүрлүүшкүннүг ажылдап турар.

Ново-Крамоторскиниҥ Сталин аттыг машина тудуунуҥ заводунуҥ редуктор кылыр салбыры „Волга-Дон тудугга“ хереглээр 15 күүлүг көдүрер механизмнерни чыып тургузарын дооскан. Ону каналда шлюзтарның хаалгаларын ажыдып, хаарынга хереглээр. Оон-биле чергелештир улуг тудугларга хереглээр 200—300 тонна аар-чүүк көдүрер механизмнерни бүдүрүп үндүреринче эгелеп кирипкен.

Ташкентиниҥ „Подъемник“ заводунуҥ коллективи Сталинградтың суг күжү-биле ажылдаар электри ставциязынга хереглээр көдүрер механизмнерни бүдүрүп үндүреринiҥ чартык чыл планын хуусаа бетинде күүседкеннер. Завод ам Волга-Дон каналының тудуунга хереглээр көдүрер механизмнерниҥ сөөлүүн белеткеп турар.

Житомир областың Коростеньде машина тудуунуҥ „Октябрьская кузница“ заводу Мурнуу-Украин, Соҥгу-Крым болгаш Кол Туркмен каналдарның суггарылга системазын тургузарынга хереглээр тускай машиналарны бүдүрүп үндүрүп турар.

Иркутскиниҥ Куйбышев аттыг машина тудуунуҥ заводунуҥ ажылчыннары Куйбышев ГЭС-тиҥ тудугжуларының чагын күүседип берип турар. Чыл эгезинден бээр заводтуҥ машина тудугжулары чаа тудугже 240 тонна рельстерни үүдүрүп чоруткан.

Дзауджикауда „Электроцинк“ завод коммунизмниҥ улуг тудугларынга хереклелдер кылып берип турар янзы-бүрү бүдүрүлгелериниҥ чагыгларын күүседип берип турган. Хүндүлүг чагыгны хуусаа бетинде күүседип берипкен. Ам дээди шынарлыг металлдың баштайгы бөлүүн үүдүрүп чорудупкан.

Сарапульскиден Кол Туркмен каналынга хереглээр хөй салдар суг-биле бадыпкан. Баткан салдарның саны 35. „Аврора“ деп пароходтуҥ командазы ыяшты чаа тудугга хуусаа бетинде чедирип бээр деп хүлээлгени алган.

(СЭТА).

Цимлянскаяның суг күжү-биле ажылдаар электри станциязында

КРАМАТОРСК. Ново-Краматорскиниҥ Сталин аттыг машина тудуунуҥ заводунуҥ № 3 механиктиг салбыры май 21-де Цимлянскаяның суг-күжү-биле ажылдаар электри станциязының ийи дугаар турбиназынга хереглээр беш дөстерни кылырын дооскан. Эҥ эки токарьлер эштер Губарь, Бурейко болгаш Отрижко олар ажыл нормазын ийи дапкыр күүседип тургаш ону кылып үндүрген.

Май 21-де ол-ла салбырга Цимлянскаяның электри станциязының үш дугаар турбиназынга хереглээр чүс тонн чыгыы дензилиг кезектериниҥ хыналдазын кылган. Ол кезектер сугнуҥ 32 атмосферлиг базыышкынын эжизи-биле шыдажып эртирген.

Ам ол салбырда Цимлянскаяның электри станциязынга хереглээр кезектериниҥ сөөлгү дөрт дугаар бөлүүн кылып үндүрери эгелээн.

(СЭТА).

Куйбышевтиҥ суг күжү-биле ажылдаар электри станциязының тудукчуларынга

Аар машина тудуушкунунуҥ министерствозунуҥ «союзпроммеханизация» трестизиниҥ инженерлери Куйбышевтиҥ суг күжү-биле ажылдаар электри станциязының тудуушкунунга хереглетинер кабель-кранының төлевилелин чогаадып кылган.

Ындыг кабель-кранының дузазы-биле шимчеп чоруп турар бедии 60 метр, ийи башняның аразынга тудуг плотиназының арматура салыышкынының чорудулгазын механизастаар апаар. Кабель-кран бүрүзү каш чүс метр черге 15 тонна чедир чүүктү дажыглап болур.

Мындыг янзылыг тудуушкунну боттандырары нарын инженер сорулга болуп турар.

Трестиниҥ инженерлери бо үеде өске хевирлиг краннар кылыр дээш ажылдап турар: чергелешкек шимчеп чоруур, бетон ажылдары кылыр, складтардан плотинаже чүүктер дажыглаарының.

(СЭТА).

Белоруссияда сиген кезилдезинге белеткел

МИНСК. Республиканың колхозтарында сиген кезилдезинге болгаш мал чемин силостаарынга белеткел ажылы чоруп турар. Бо чылын сиген кезер шөл 100 муҥ гектар шөлдү чаарты сайзырадыры-биле улгадыр. Ооҥ-биле кады сиген кезер дээн черлерде дөштерни, чаш ыяштарны аштап турар. Мал чеми белеткээр ажылды механизасчыдары бүдүн чартык ажыг катап улгадыр. МТС-че силостаар комбайннарны эккеп алган. Оон аҥгыда трактор-биле болгаш аът-биле сиген кезер машиналар, силос кезериниҥ база өске-даа хөй машиналарны алган.

Белоруссияның көдээ ажыл-агый артельдеринге эрткен чылга деҥнээрге бо чылын 50 муҥ тонна ажыг сигенни болгаш силосту белеткээр.

(СЭТА).

Төп Тянь-Шаньда суггарылга

НАРЫН (Киргиз ССР.) Тянь-Шань областың колхозчулары болгаш механизаторжулары черни суггарарын чаа системаже шилчидериниҥ чыл планын күүседкен. 94 көдээ ажыл-агый артельдери ооҥ ачызында тараа культураларының болгаш өске-даа культуралардың тарылгазын 1000 гектар кылдыр калбарткан. Бүгү суггарылга четкилери суггарылга кылырынга белен болган. Шаанда мал ажылы хөгжүп турган Төп Тянь-Шаньниҥ районнарында сөөлгү чылдарда чер ажылы колдап турар апарган.

Дагдан баткан хөй санныг сугларның агымы суггарылга четкилери-биле чорааш он-он муҥ гектар ховуларны суггарып, 40 муҥ гектар одарларны болгаш сиген кезер шөлдерни сугжудуп турар. Ам мында черни сайзырады ажылдаарының улуг ажылы чоруп турар. Чаа суггарылга тургузуунуҥ ажылы Тянь-Шань даанның унунда муҥ-муҥ гектар черни дүжүттүг ховулар кылдыр чаартыр.

(СЭТА).

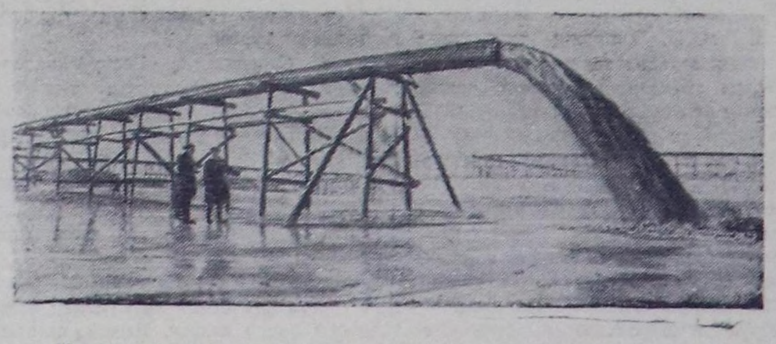

Цимлянскаяның суг болдериниҥ тудуунда чер плотиназының казыышкыны чоруп турар. Ол ажылды бир шакта 300 болгаш 500 кубометр довуракты казар бүдүрүкчүлүг кончуг улут күштүг довурак үндүр сордурар машиналар-биле күүседип турар.

Чуруукта: ол машиналарның суг-биле холуштур үүрмектеп каан довураанның дамчыдар хоолайлардан үнгеш, чер плотиназын арыглап турар черге кээп дүжүп турары.

Чуруу С. Кропивницкийниҥ. СЭТА-ның пресслишези.

Өөредилге чылын чедиишкиниг дооскан

Чөөн-Хемчик районнуҥ «Коммунизмче орук» колхозтуҥ Чыраа-Бажында эге школазы 1950—51 өөредилге чылдарында бүгү-ниитиниҥ ыяавыла эге өөредилгезинге 109 уругларны хаара тудуп, ооҥ иштинде 80 уругларны күрүне күсели-биле бүдүн чылдың иштинде үзүктел чокка хандырып келген. Школа өөредилге кижизидилгелиг болгаш культура-массалыг ажылдарны эки чорукталы-биле өөредилге ниитизи-биле 93,3 хуу күүседкен.

Өөредилге программазын белеткел классы, үшкү классчылар 100 хуу күүседкеннер. Өөредилгезинге болгаш школада хөй-ниити ажылынга эҥ идеткейлиг өөреникчилер хөй. Ылаҥгыя Маас, Ычан, Дока, Хуралбай, Саяаты, Дүгүлдей, Чеченмаа олар отличниктер болуп өөренгеннер.

Школа бодунуҥ төрээн колхозунга часкы тарылга үезинде бригадаларга башкылары-биле кады оюн концертти, солун номчулгазын, беседаларны неделя санында кылып берип келгеннер. Өөредилге чылы доозулган сөөлүнде, школа бодунуҥ чайгы септелгезинче хайныышкыныы-биле кирип, тудуг материалы манзаларны дилип, штукатураныҥ дранказын колхоз баштаар чери-биле кады кылып эгелээн.

М. ООЛЧУКАЙ.

Дус-Даг эге школазында

Өвүр районнуҥ Дус-Дагның № 2 школазы өөредилге программазын ниитизи-биле 85 хуу күүседкен. Дэртку улдуҥнуҥ түҥнелинге 116 өөреникчилер киришкен. Дараазының классынче 102 өөреникчилер шилчээн, 9 өөреникчи күскү шылгалданы тудар, 5 кижи ол-ла класстарга катап өөренири-биле арткан.

Өөредилге чылының дургузунда өөреникчилерге лекция, беседалар болгаш илеткелдерни башкылар хөйну кылып келген.

Матпаа, Сарыг, М. Кара-оол, Д. Кара-оол, Суванай, Ямарак олар эки өөренгеннер. Өөреникчилер башкыларның удуртулгазы-биле төрээн колхозтарның ажылынга, школа септелгезинге дузалажыр деп шиитпирлээн. Оон аҥгыда дыштанылга үезинде Төрээн крайынга аян-чорукту база кылыр.

Д. СУНДУЙ.

Тараанның чайгы ажаалгазы эгелээн

Ленин аттыг колхозтуҥ бир дугаар хову бригадазы часкы тарылганы май 9-та 9 ажыл хүннеринде дооскан болгаш 390 гектар тараа тарыыр планын 520 гектар кылдыр күүседкен. Бистиҥ бригадавыс ам тараанның чайгы суггарылгазынче, кажаа тудуунче болгаш күскү дүжүт ажаап алырының белеткелдеринче кирген.

Эш Бичел-оол баштаан 4 колхозчу 3000 метр черниҥ кажаазын тудуп дооскан. Чайгы суггарылгада эш Торжу баштаан звено 62 гектар кызыл-тасты суггарарын дооскан болгаш үрезин участоктарындан аҥгыда тараалар-ның суггарылгазынче кирген. Ол ышкаш сиген кезер шөлдерни суггарып эгелээн. Баштайгы хүннерде 200 гектар шөлдү суггаргаан.

Ынчангаш бригада тараанның чайгы ажаалгазы дээш демиселди чорудуп, чамдык кижилер сиген кезер машиналарның септелгезинде ажылдап турар. Колхозта үш дарган июнь айның бешке чедир сиген кезер 7 машинаны септеп доозарын хүлээнип турар.

К. ДАЖЫ,
№ 1 хову бригадазының бригадири.

„Совет Тыва“ колхозта орук тудуу

Кызылдың көдээ районунуҥ Көк-Тей сумузунда «Совет Тыва» деп колхоз районнуҥ девискээринге хамаарышкан орук тудуунга мурнакчы киржип турар.

Ол колхоз орук тудуунга 55 кубометр чудук, 179 кубометр сай дажы дүжүрер планныг тургаш ол планын күүседкен.

Орук тудуунга Лакпа баштаан 12 кижи составтыг тускай бригада ажылдап турган болгаш кижи бүрүзү нормазын 135 хуу чедир күүседип турган.

М. МИРЧИН.

Пропагандистер белеткээри партия организацияларының чугула сорулгазы

Политшколаларны болгаш бөлгүмнерни шыырак белеткелдиг пропагандистер-биле хандырар чорук партия чырыдыышкыннарының ажылын эжижидеринге чугула сорулга болур.

Ынчангаш партия чырыдыышкынының пропагандистеринге теория талазы-биле шыырак белеткелдиг кижилерни шилип тургузар, оларның политиктиг болгаш методиктиг билиглерин хүн-бүрү бедидер дугайында партия организацияларының үргүлчү сагыш салырын ВКП(б) ТК негеп турар. Бо дугайында большевик партия улуг кичээнгейни салып, чыл бүрүде (чайгы үеде) пропагандистерни курстар дамчыштыр белеткээрин болгаш пропагандистерниң доктаамал семинарларын үргүлчү чорудуп турарын партия организацияларынга дагзып турар.

Бистиң областың партия организациялары ВКП(б) ТК-ның бо негелделерин күүседип, 1950—1951 өөредилге чылдарында партия чырыдыышкыннарынга пропагандистер шилип алырының болгаш оларның белеткелиниң талазы-биле мурнунда чылдарга дөмейлээрге эвээш эвес ажылдарны чоруткан. Ооң түңнелинде, ам партия чырыдыышкынында ажылдап турар 457 пропагандистерден үүгле 83 кижи эге өөредилгелиг.

1950 чылдың чайынында бир айның болгаш ийи неделяның курстарынга 254 пропагандистерни белеткээн. ВКП(б)-ниң Каа-Хем, Чөөн-Хемчик райкомнары пропагандистер-биле ажылды бо өөредилге чылында элээн эжижиткен. Пропагандистерниң доктаамал семинарларын чорудуп, аңаа пропагандистерниң үлегер-дуржулгаларын солуштуруп, оларның политиктиг болгаш методиктиг билиглерин бедидеринге ажык-дузалыг лекцияларны чоруткулаан. Ооң түңнелинде ол районнарда партия чырыдыышкыннарының өөредилгези багай эвес.

Ынчалза-даа, партия чырыдыышкыннарынга пропагандистерни шилип тургузарының болгаш белеткээриниң талазы-биле, база оларның идей политиктиг болгаш методиктиг билиглерин бедиде-ринге хүн-бүрү дузалажыр дугайында ВКП(б) ТК-ның негелделерин ам-даа чүгүүр негелдезинге чедир күүсетпейн турар. ВКП(б)-ниң чамдык райкомнары бо ажылды чугулага көрбейн, анаа-ла өзү барымдаалап эртирип турар чоруктар бар. Эрткен чылын пропагандистерниң бир ай болгаш ийи неделя хуусаалыг курстарынга теория талазы-биле белеткелдиг болгаш пропаганда ажылынга дуржулгалыг кижилерни өөредип алырын ВКП(б)-ниң чамдык райкомнары чугулага көрбээни-биле ол курстарга өөренгеннерден дыка хөй кижилер пропагандист ажылын кылбаан. Ооң чижээ болза, ВКП(б)-ниң Кызыл райкому (секретари эш Ензак), пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизи эш Дилгижек) партия чырыдыышкыннарынга пропагандистер белеткеп алырынга харыысалга чок болган ужурундан пропагандистерниң курзунга шыырак билиглиг, пропаганда кылып шыдаар кижилерни белеткээриниң орнунга, кандыг-даа белеткел чок, партия чежигүлү өвес бичии оолдар өөредип алган. Олар кандыг-даа ажык берип шыдаваан. Ооң хараазы-биле районда партия өөредилгези багай чорутунуп кыштаан. Ол ышкаш Тес-Хем райкому бижик билбес ийи кижи чоруткан, оларны ВКП(б) обкому курска хүлээп албаан.

ВКП(б) ТК-ның айтыышкынын өзугаар 1951—1952 өөредилге чылында партия чырыдыышкыннарынга 160 пропагандистерни бир ай хуусаалыг курска белеткээр деп турар болгаш Тере-Хөл, Тожу, Мөңгүн-Тайга райкомнарының чанында ол курстар эгелээн. Ооң өске районнарның курстарын ВКП(б) обкомунуң чанынга эртирер. Ынчангаш ВКП(б) райкомнары эрткен чылдарның четпестерин катаптавазы-биле келир өөредилге чылдарында политшколаларның болгаш бөлгүмнерниң өөредилгезин херек кырынга удуртуп шыдаар, пропаганда ажылынга дуржулгалыг кижилерни шилип чорудары чугула.

Пропагандистер-биле ажылды үүгле түр курстар-биле кызыгаарлап каар эвес, харын ону үргүлчүнүң ажылы-биле холбаштырар. Үүл дизе, пропагандистерниң политиктиг болгаш методиктиг билиин бедидип алырынга боттуг дузаламчыны көргүзүп, райкомнар чанынга болгаш районнарның тус-тус бөлүк зайы-биле семинарларын доктаамал чорудуп, ол семинарларны пропагандистерге херек кырында дузалаар кылдыр бедик шынарлыг эртирер ужурлуг.

Чамдык райкомнар пропагандистерниң доктаамал семинарларын херексе албас үүлдер бар. ВКП(б)-ниң Кызыл райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизи эш Дилгижек бо чылын пропагандистер-биле семинар кылган силер бе деп айтырыгга: «харын канчанган чоор, ийи бе, азы чаңгыс бе кылган боор бис» деп харыылап олургулаар. А херек кырында ол семинарларга чүнү өөренгенин, кажан болганын ол билбес. Пропагандистер-биле ажылды Таңды, Бии-Хем, Барыын-Хемчик, Чаа-Хөл райкомнары өөредилге чылының эгезинден-не багай организастаанының түңнелинде ол районнарда партия чырыдыышкыннарының ажылы багай байдалда турар.

1950—1951 өөредилге чылында партия чырыдыышкыннарының өөредилгези доостурунда чеңдип турар болгаш политшколаларның, бөлгүмнерниң база хөжээки школаларның түңнелдерин кылырынга партия организациялары белеткенип турар.

Өөредилге чылының түңнелдерин үндүрери-биле холбаштыр чаа өөредилге чылында политшколаларны болгаш бөлгүмнерни четчир санныг, шыырак билиглиг пропагандистер-биле хандырарын ВКП(б) райкомнары амдыгааштан эгелээш тодаргай ажылдарны эгелээр ужурлуг.

М. ЛОПСАН-ООЛ.
ВКП(б) обкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизиниң оралакчызы.

БИСТИҢ ОБЛАСТЫҢ БОЙДУС ЧУРУМАЛДАРЫ

Таңды районда „Кызыл партизан" колхозтуң сууру Дүргенниң ниити хевири.
Чуруу А. Ермолаевтии.

Көдээ ажыл-агый артелиниң удуртулгазын экижидер

Улуг-Хем районда Жданов аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң даргазы турган эш Бодаган колхозтуң ажылын удуртуп шыдаааны-биле колхозчуларның боттарының ажыл-агыйын хөгжүдүп, организас тургузуун улам-на быыгыгаарыбиле эш Назытыны колхозтуң даргазынга соңгуп алган.

Колхозчулар чаа даргазындан ажыл-агыйны боттуг удуртулга-биле хандырарын болгаш колхозтуң организас, ажыл-агыйын быыгыгаарын, чүрүтүлгениң, амыдырал культураның болгаш мал кажааларының тудугларын база ниити ажыл-агыйны хөгжүдүп, чаа базымнарны кылып, социалистиг көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезинге эвээш эвес чедиишкинниг болурун сеткилиниң ханызындан күзеп турганнар. Колхоз баштаар чериниң чаа даргазы колхозтуң ажыл-агыйын хүлээп алгаш, хүндүлүг хүлээлгезин күүседип зирипкен.

Келген дээрезинде чаа дарга колхозтуң ниити ажыл-агыйының мурнунда турар чорудулгалары-биле танышпышаан ооң-биле кады тус-тус колхозчуларның ажыл-амыдырал, культура байдалдарын бажыңнарынга, өглеринге чедир өөренип көрген.

Таныжылганың түңнелинде колхоз баштаар чериниң кошкак удуртулгазын болгаш күш-ажыл кылып шыдаар әр, херээжен колхозчулар күш-ажылдың минимумун күүсетпейн турарын илереткен. Колхозчуларның чамдыктары ажылга эрте үнмес болгаш ажылган чогуур шагы четпээнде эрте чаныып келирин, ажыл-агыйга кызымакай эвес олутпай, шүшпең байдалга чаңчыканын илереткен.

Үстүнде илеретинген четпестерни чоокку хуусаада үзүткаар болгаш колхозтуң ажыл-агыйын экижидип сайзырадырының хемчеглерин ап чорударының хүлээлгезин эш Назыты бодунга алган. Эртен даң бажында бажыңнарны болгаш өглерни кезий хап чоруп туруп, оларны ажылче командылап чоруп турган. Ажыл-даа хайныышкынныг эгениц базымынче углапкан. Колхозчуларның бодалынга «бистиң колхозтуң даргазы идепкейлиг болгаш ажыл-агыйжы, эрес шудургу, колхозтуң ажыл-агыйын быыгыгаар дээш сагыш салып чоруур, бүдүштүг кижи-дир, бистиң ажыл-агыйывыс өзүп быыгыгар болгаш сайзыраар» деп идегеп турган. Район организастары колхозтарны шыырак билиглиг, ажыл-агыйжы даргалар-биле хандырарынче улуг сагыш салып турар болгаш ооң-биле колхозтарның организас, ажыл-агыйын быыгыгырып сайзырадырынче улуг кичээнгейни салганын Ийи-Тал суму Соведи база-ла өөрүп турган. Ол аразында элээн үр-үелер эрткен.

Колхоз даргазы Шагаан-Арыг хоорай баткаш-ла чидип турар апарган. Торгалыгдан үрезин тыптынар дээн даргазының сураа-ла хоорайда судумчуда билир, билбес эзирик деп дыңналып турган. Сөөлүнде кээп, колхозчуларның мурнунда күзеп турган идегели ханмайн барган болгаш колхозчуларны хомудады берген.

Колхозтуң акша-хөреңгизин болгаш өске-даа чем продуктуларын үүгле чаңгыс боду баш билип, кандыг-даа орулгачарыгдал документизин колхоз санакчызынга кылдырбайн кара-туразында чарыгдап, бажыңынга 2—3 хонукта улаштыр дүн-хүн чок арагалап, дыштанып туруп берген. Ол узун «дыштанылганың» үезинде бажыңының ишти-дашты дырткыыштааш, кандыг-даа херектиг кижилерни киирбейн туруп берген. Ол үеде дарганың «дыштанылгазынга» шаптык болбазынга колхозчулар база чаңчыга берген үүлдер бар. Колхоз фермазындан алган сүт өртээ 400 рубльди дарга арага садып чооглаан, база бир кошкар эңдин амы-хууда базала ажыглаан болуп турар.

Бо чылдың апрель 10 хүнүнде часты тарылгага хереглээр ыывар, чаар материалдар садып алыр акша тып алыр дээш колхозтуң складындан 50 килограмм эштти, 2 шанак сигенни машинаазынга салгаш, Кызылда колхоз рыногунга саткан. Ол үүлдериниң өртээн эш Назыты боду ажыглаан. Ол үеде базаарга эзт ховар турган болгаш килограмм эзт 20—23 рубль чеңдип турган. Сигенниң өртээ бети-ле дээрге 300 рубль. Ооң ниити өртээн санаарга ортумаа-биле 1200 рубль болуп турар. Кызыл хоорайга 3—4 хонукта дүн-хүнү-биле ужурдургузу арагалап-арагалап чана бергеш, эзт биле сигенниң өртээ үүгле 400 рубль болду деп хаан. Колхоз машинаазынга олуруп келген колхозчуларны кызыл хоорайга будулдуруп мегелеп каапкаш, оларның орнунга өске кижилер олурткаш, олардан алган акшазын базала арагага чарыгдаан.

Эш Назыты тарылганың канчаар-даа аажок изиг-түлүг кампаниязының үезинде хову бригадаларының ажылдарын хынап, оларга боттуг удуртулга айтыышкыннарны берип, тарылганы ысыка хуусаада доозарының улуу, харын Барык хемниң Даштыг-Кежигде колхозтуң фермазында хойтпаандан ырак чоруур аргажок болуп турган.

Барыктың Үзүк-Кежигде суттарылга бугазының дөзүн кылган әр, хереженен колхозчуларга 2—3 удаа чугаалай албас эзирик кээп турган.

Жданов аттыг колхозтуң чүк сөөртүр машиназы кандыг-даа ажыл чок аная туруп, чамдыкта колхоз төвүнде бажыңнар аразынга өглер көжүрүп турар. Шагаан-Арыгже азы Кызыл хоорайже углаанда дарганың арагалап мунар «аъды» болуп турар.

Организакчы мергеджили четпес болгаш колхозчуларның идегелин күүсетпес арагачы, хөй-ниитиниң эт-хөреңгизин будаңнаан Назытыны истеп хынааш, харыысалга хүлээдири чугула.

Жданов аттыг колхозтуң удуртулгазын экижидеринге Улуг-Хем районнуң көдээ ажыл-агый килдизи боттуг дузаны чедирери негетинип турар.

М. ПАПЫЙ-ООЛ.

Малдың өзери ооң төлүн менди алырында

Колхозтарның шыдалгыр байлакшыл амыдыралын улам-на чечектелдирер күрүнениң мал өстүрер планын күүседир дээш чүткүл область калбарып турар.

Каа-Хем районда «Сталинчы орук» колхозтуң кадарчызы эш Сегбе бо чылын 88 өшкүден төрүтүнген 98 анайны бүрүн камгалап алган.

Б. ТАРАА.

* * *

Өвүр районда «Совет Тыванның беш чыл ою» колхозтуң хойжузу эш Серээ бо чылын 200 ажыг хоюн чаңгыс-даа чидириг чок кыштаткан. Төрүтүнген 122 хураганнар шулгу менди доругуп турар.

Т. ТОРЖУ.

* * *

Барыын-Хемчик районда улгатыр катышкан «Ленинчи орук» колхозтуң бир бөлүк өшкүзүн 60 харлыг эш Канчыыр ирей малдап турар. Ооң кадарган өшкүзү ам 130 баш чедир өскен. Бо чылын төрээн 70 өшкүден 78 анайны менди алган.

К. БОРАҢНАЙ.

* * *

Мал эдержилгезин зооветеринарлыг чурум өзугаар организастаанындан Чөөн-Хемчик районда «Коммунизмче орук» колхозтуң шээр малы чылдың таарымчалыг үезинде оолдап эгелээн. Чаш малдар чаңгыс-даа хорамча чок болуп, олар дүрген мандып, доругуп турар.

Колхозтуң ниитилештирген малынлаг май эгезинге чедир төрүтүнгән 631 анай болгаш хураганнар, 29 быжаалар, 5 кулуннар шупту камгалатынган. Сталазы-биле Дамбаажык, Доржу, Калдыр олар мурнакчы малчылар болуп, дуржулгазын нептередип турар. Ындыр кижилер колхозта көвүдеп турар.

К. САТ.

Хүлээлгезин күүседип турар

Улуг-Хем районда Киров аттыг колхозтуң колхозчузу эш Хунан-Кара колхозтуң хой, өшкүзүн кадарар хүндүлүг хүлээлгезин эки күүседип турар. Ол, 1950 чылда 207 баш төрүүр хой, өшкүвү хүлээп алган. Ол төрээн 245 анай, хураганнарны бүрүн ажаап, доруктурган.

Бо чылын ниити малдың баш саны өзүлделиг. Төрээн 251 хой, өшкүден 276 анай, хураганнарны чидириг чок ажаап алган. Хой оолдаашкыны үргүлчүлеп турар. Эш Хунан-Кара төрүүр 100 хойдан 110 хураганнарны алыр деп аазаанын күүседип турар.

Ооң малының кажаазы үргүлчү арыг, кургаг турар болгаш эквизибиле чылыглап каан болур. Ооң аңгыда ол эки чүм оттуг черлерни шилип, малын анаа одарладыры чаңчыл болуп турар.

Т. АРАНДОЛ.

Большевик партия болгаш совет күрүнениң алдарлыг удуртукчузу

Бо чылдың июнь 3-те коммунистиг большевиктер партиязының, Совет күрүнениң үндезилекчилериниң болгаш алдарлыг удуртукчуларының бирээзи — Михаил Иванович Калинин мөчээнинден бээр беш чыл болуп турар.

Анаа бөдүүн ажылчындан делегейде бир-ле дугаар социалистиг күрүнениң баштынчызынга чедир орукту эрткен Михаил Иванович Калинин бүгү улустун хүндүлелин болгаш ынакшылын чаалап алган. Чартык үүс ажыг чыл иштинде — бодунуң медерелдиг бүгү-ле амыдыралын ажылчы чонну хостаары дээш, делегейде бир-ле дугаар чаа Совет күрүнени тургузар болгаш улам-на быыгыгаар дээш, бистиң социалистиг Төрээн чуртувуска коммунизм тургузуушкуну дээш маадырлыг демиселге берген.

Чалбыыштыг большевик, мэссаның могаг-шылаг чок организакчызы эш Калинин чажыт ажылдың аар-берге школазын эрткен, хаан чазаанга, капитализмге удур кадыг шынгыы демиселди алдарлыы-биле эрткен ленинчи-сталинчы сырый катышкан профессионал революсчуларга хамааржыр. Ол бүгү амыдыралын — ажылчы чоннуң хөрээнге, Ленин—Сталинның улуг хөрээнге бараан болдурган.

«Старый арсекал» заводтан Путилов заводунга 30 хардыында келген аныяк Калининни Ленинградтың Киров аттыг заводунуң хоочун ажылчыннары билир. Мурнунда Тверьниң тараачыны чораан Михаил Иванович Калинин аңаа токарь болуп ажылдап турган. Ол үеде Калининниң ажылдап турган станогун улуг революсчуга тураскаал кылдыр хевээр артырган, ам-даа ол хевээр турбушаан турар.

Ол үеде аныяк Калинин революсчу ажылчыннар-биле харылзаалыг тургакы, чажыт ажылга идепкейлиг киржип, кижи көөр хөгнү чок хаан чазаанга улур демиселди чорудуп турганы билдингир. В. И. Лениниң тургусканы «Ажылчын аңгыны хостаары дээш демиселдиң» эвилелиниң болгаш чажыт марксисчи бөлгүмнериниң киржикчилеринге Калинин киржип турган. Полицияның истеп сүрүүшкүнүн, шөлүлгени, хаанның кара-бажыңын — бо бүгү шаажылалды туруштуг большевик Калинин көрүп эрткен.

Полицияның истеп сүрүп турганы Калинин баштай Тифлисче, ооң соонда Ревельче чоруй барган. Тифлистиң демир орук мастерскаяларынга-даа, Ревельдиң заводтарынга-даа М. И. Калинин массага большевикчи сөстү чедирбишаан, бужуаз-помещик тургузугга удур демиселге ажылчыннарны сырый катыштырбышаан, революсчу ажылын үргүлчүлеп турган.

1905 чылда Петербургка шөлүлгеден соң чеңдип келгеш Михаил Иванович Калинин революсчу ажылче бүгү күжүбиле кирипкен.

Чажыт ажылдың чылдары, хаан чазааның байдалында аар-берге демиселдиң чылдары Михаил Иванович Калиннни дадыктырган болгаш ону туруштуг большевик, массаның салым чаяанныг организакчызы, марксизмниң улуг идеяларының чалбыыштыг пропагандизи кылдыр кижизиткен.

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының шуут киржикчизи Михаил Иванович Калинин баштай Петроград (амгы Ленинград) хоорай Совединиң даргазы болуп ажылдап турган. 1919 чылда Я. М. Свердлов мөчээн соонда В. И. Лениниң саналын өзугаар М. И. Калиннни Советтерниң Бүгү-российниң Төп Күүсекчи Комитединиң даргазынга соңгаан.

Улуг башкылар Ленин биле Сталинга удуртурган аныяк республика ынчаарда дөштыкының эжелекчилеринге болгаш буржуаз-помещик ак-гвардейжилерге удур ада-чурттуң дайынын чорудуп турганы хамааты дайынының аар-берге чылдары турган.

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилели тургустунган төөгүлүг үенин соонда 1922 чылдың декабрьде Михаил Иванович Калинин ССРЭ-ниң Төп Күүсекчи Комитединиң бир дугаар даргазынга соңгуткан, ооң соонда 1938 чылдың январьде — ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң даргазынга соңгуткан.

Михаил Иванович Калинин 27 чылдың тургузунда Совет күрүнениң баштынчызы болуп келген. Кажан кезээде улуска, Төрээн чуртунга, большевик партияга, коммунизмниң улуг хөрээнге кызыгаар чок бараан болур талазыбиле бүгүдеге үлегер болбушаан, Михаил Иванович Калинин Совет күрүненч Ленин болгаш Сталин биле тургузуп, быыгыглап келген.

Улус-биле үзүлбес харылзаа, күрүненни мерген башкарары, большевикчи принципиалдыы, партияның болгаш улустуң дайзыннарынга эптеш чогу, чалбыыштыг совет патриотизм — улуг революсчунуң овур-хевири мындыгдыр.

27 чыл — социализм чуртунуң төөгүзүнге аажок улуг чада. Ол бүгү чылдарда Ленин — Сталинның улуг идеяларынга сорук кирген совет улус демисежип, күш-ажылынга маадырлыг чоруун көргүзүп, чогаадып турган. Совет улус чуртту социалистиг индустриализастаарының, көдээ ажыл-агыйны коллективизастаарының ленинчи-сталинчы улуг программазын боттандырбышаан тайбың социалистиг турзуушкунуң калбак делгем оруунга кирген. Бодунуң бүгү хайныгып чоруур хөй янзы ажыл-чорудулгазын, бодунуң алдарлыг чаагай талантызын М. И. Калинин советтиң ниитилел болгаш күрүне тургузуун быыгыглаарының хөрээнге бараан болдурган.

Бистиң Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелинде тургустунган социализмниң тургузуушкунунда бис миллион-миллион ажылчы чоннуң демиселиниң, күш-ажылының болгаш большевик партияның, ооң алдарлыг удуртукчуларының, организакчыларының могаг-шылаг чок ажыл чорудулгазының түңнелин көрүп турар бис.

М. И. Калинин большевик партияның улуг тугунуң арыг болуру дээш үргүлчү демисежип келген Партияның, совет улустуң өжээнниг дайзыннары — троцкистерге, зиновьевчилерге болгаш өскедаа бужар-баык өскерликчилерге, сатыныкчыларга удур чаныш-саныш чок демиселди чорутпушаан, Михаил Иванович Калинин ленинчи орук-биле могаг-шылаг, чайлыышкын чокка чоруп турган.

Михаил Иванович Калинин бодунуң бүгү амыдырал чуртталгазының иштинде улус-биле үзүлбес хүн-бүрүнүң харылзаазын тудуп келген. Ону ажылчыннарның, колхозчу тараачыннарның чөвүлел хуралдарынга, съездилеринге, комсомолчуларның, Совет Армияның солдаттарының, командирлериниң хуралдарынга үргүлчү көрүп болур турган. Заводтарның цехтеринге, колхозтарга, беш чылдарның чаа тудугларынга, Совет Армияның кезектеринге Калинин үргүлчү чоруп турган. Калининниң улус хүлээп алыр черинге бистиң улуг делгем Төрээн чуртувустуң бүгү булуннарындан келген ажылчы чонну кижи көрүп болур. Олар Калининден чогуур сумени, дузаламчыны үргүлчү ап келгеннер. Калинин бүгү-ле кижилерге сагыш сеткилин өөртүптер сөстерни тып чораан.

Амыдырал талазы-биле улуг дуржулга, марксизмни ханызы-биле билири күрүнениң кандыг-даа нарын айтырыгларын шын шиитпирлээр арганы Калининге берип чораан.

Массаның социалистиг чарыжындан, инициативазындан төрүтүнген бүгү-ле чүвелерни көрүп, ону улам-на ыңай калбартырынче оларны сорук киирип, бүдүрүлгени улам-на ыңай көдүрер дээш демиселче мобилизастап чораан. Совет эрге-чагырга, колхозчу тургузуг чаа амыдыралдың делгем оруун ажыдып берген көдээниң амыдыралын ол кончут кичээнгейлиг хайгаарап чораан.

Ленинчи-сталинчы хевирниң политиктиг ажылдакчызы, большевизмниң идеязының алдарлыг пропагандизи, ажылчы чоннуң талантылыг болгаш сагыш салынгыр кижизидикчизи Михаил Иванович Калинин ажылчы чоннуң, ылаңгыя аныяктарның коммунистиг кижизидилгезинге дыка улуг ажылды кылган болгаш ол ажылдың канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыын өөредип келген. «Бир эвес ону бөдүүну-биле алырга, коммунистиг принцип болза, ол бедик эртемниг, ак-сеткилдиг мурнакчы кижиниң принциви, ол социалистиг төрээн чуртунга ынаа найырал, эштежилге кижиге ынак чорук, ак-сеткил, социалистиг күш-ажылынга ынак болгаш кижи бүрүзүнге билдингир оон-даа өске дыка хөй бедик шынарлар болур. Ол байдалга, ол бедик шынарларга кижизидери, өстүрери коммунистиг кижизидилгениң чугула хоорулбас кезээ болур» — деп М. И. Калинин чугаалаан.

Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында М. И. Калинин фронтуда дайынчыларны, тылда ажыл-ишчилерни сорук киирип турар эртине сөстерни үргүлчү тып, чугаалап турган. 1941 чылдың декабрь 31-де партия болгаш чазаатың мурнундан радио-биле чүве чугаалааш, эш Килинин Совет Армияның улуг чедиишкиннерин бистиң чуртувустуң улузунга дыңнатпышаан дайзынны бүрүн тиилээринге бүгү күжүн бээрин кыйгырган.

Ол чылдарда М. И. Калинин немец-фашистиг эжелекчилерни бүрүн тиилээри — улуг сорулгаже ажылчы чонну мобилизаставышаан, күрүнениң улуг ажылын кылырын үргүлчүлеп турган.

Тайбың тургузуушкунуңу чылдарында даа, дайынның чылдарында-даа М. И. Калиннниң ажыл-чорудулгазы улуска, Төрээн чуртунга, коммунизмниң хөрээнге маадырлыг бараан болурунуң үлегери болур.

Шаандагы большевик гвардияның төлээзи, Лениниң шынчы өөренгичизи, Сталинның идегелдиг соратниги Михаил Иванович Калинин ленинизмниң идеяларының тиилээринге ханы бүзүрүлдиг чораан.

Улуг Лениниң хөрээниң уламчылакчызы эш Сталинның дугайын Калинин чүрээнин ханызындан өөрүп чугаалап турар:

«Эш Сталин шуургандан кортпас, рульду быжыг тудуп чоруур, чалгыгны дидим үзе кире бээр болгаш коммунизмче идегелдиг бар чыдар кижилерни баштап чораан болгаш баштап турар. Чүге дээрге, коммунизм дээш демиселге чоруур идепкейлиглер, мөнакчылар, аныяктар олче хандырчүктүп турар». Эш Калининниң олтеринде эш Сталинга бүгү улуг ынакшылын илередип турар.

Бистиң чуртувуска коммунизм тургузуушкуну дээш, бүгү делегейге бызыр тайбың, демократия, социализм дээш демиселдиң улуг үлегери Михаил Иваноович Калининниң овур-хевири тайбың, демократия, социализм дээш, америка англи империалистерниң дарлалында хосталыр дээш демисежип турарларга улуг үлегер болур. Ол бүгү улустуң чүрээнге кезээде артып алыр!

Мурнакчы дуржулганын трибуназы

Чылгычы эш ажылының дуржулгазы

Эрзин районнун Бай-Даг сумузунда „Чаа орук“ колхозтун мурнакчы чылгычызы эш К. Дамба Тес сумузунун Ужар деп черге кеьшкүн күш-ажылчы араттың өгбүлезинден төрүтүнген. Эш Дамба 1943 чылда „Тарлашкын“ МЧАЭ-ге киреринге чедир кеьшкүн хуу ажыл-агыйлыг чораан.

1948 чылдың эгезинде арат ажылагыйлардан 27 өреге көдөө ажылагый артелин тургузуп, ону „Чаа орук“ деп адааннар. Эш Дамба анаа база-ла бир дугаарында кирген.

Колхоз кежигүннериниң кызымакай ажылдааны-биле бир дугаар чылда бедик дүжүттү алган болгаш бир күш-хүнүнге 3 килограмм тарааны, 2 рубльди алгаанар.

Ам ол колхозта108 өрегелер бар. Оларның иштинден 47 өреге бажыңче шилчээн. Колхозтун биитилештирген малы барык 5 катап өскен. 1948 чылдың төнчүзүнде чылгы 221 баш турганындан 661, инек 111-ден 374, хой, өшку 1032-ден 5530 баш чедир өскен. Тарылгазы 56 га турганындан 1951 чылда 184 га чедир өскен. Коллективтиг чер ажылынга МТС чыл бүрүде улуг дузаны көргүзүп турар.

Бичезинден эгелээш-ле эш Дамба мал ажылынга ынакшыл, ылаңгыя чылгы малга кончуг сонуургалдыг чораан.

Бе бүрүзүнден кулуннарны алыр болгаш ең мөге шыдамыкай аттарны өстүрүп доруктурар дугайында комсомолчуларга, аныяктарга болгаш бүгү-ле чылгычыларга ССР Эвилелиниң көдөө ажылагый Министривиң оралакчызы эш С. М. Будённыйның чагаазы менээ улуг идигни берген деп эш Дамба чугаалап олурар. Ажылга чаңгыс күзээшкин четпес, ынчангаш зоотехниканың бөдүүн билиглери-биле чепсегленири эргежок чугула, ол чокка чылгы малды сайзырадыр, ооң азырал ажаалгазын болгаш кулуннарны эмиг үезинден эгелээш иезинден чарарынга чедир өстүрүп доруктурар ажылды чөп организастап шыдавас.

Колхозтун менээ идегээш хүлээндирген хөй-ниитиниң чылгы малын мен чүгле колхоз тургузуун шингээлип, ак-сеткилдиг күш-ажылым-биле шынзыдар мен деп эш Дамба чугаалап турар.

Он беш чыл дургузунун практиказы болгаш хөй-ниитиниң чылгы малын ажаап келгениниң сес чыл дуржулгазы эш Дамбаның бо ажылды шын эгелээринге дузалаан, чүл дээрге, баш бурунгаар тускай белеткээн сезон одарларга чылгы малды сайгарары-биле кады бүдүн чылдың дургузунда оларны одарладып каларарының техниказын өөренмишаан, чылгы малды өстүрүп сайзырадырының суурун тургузуп турар.

Тес-Хемнин он талакы эринде Тарлашкын деп чер бар, ында 500 га чыгны бедик шынарлыг сигенниг одар чери туруп турар. Чылгыны чайлаглаткыже чедир, часкы үеде шыңгыы тургускан одар хуваалдазын ёзугаар ацаа кадарып турар. Бо черге чылыг дүжери билек, апрельдин төнчүзүнде, май айда белер кулуннаар болгаш эдержилге колдуунда доступ турар.

Эдержилгеге кирген белерни шыңгыы демдеглеп бажып турар чорук, чүгле оон төрүүр өйүн билип алыры-биле кызыгаарланмайн турар деп эш Дамба балыткаан. Чижээ, эвир чылын чазын белернин үштүн бир кезии частың соок үезинде оолдаан, ындыг үеде төрүүр четкен белерни үскеш, хүн чылыынга одарладыр, ынчаарга арткан үелеринде тускайлап белеткээн черлерге тургускаш, бир баш малга 5—6 килограмм эки шынарлыг сигенни эртен, кежээ берип турар.

Белер төрүп эгелеп турар үеде эш Дамба дүн-хүннүн дежурныйын тургузуп турган. Бенин төрүп турар үезинде бир дугааргы дуза көргүзерин чылгычы бүрүзү билип алыр кылдыр эш Дамба ажылдап турган, а оон ынай зооветучасток-тун тускай эртемниглеринден дуза алыр чурумну негеп, бир дугаар хүвде кулуннун амыдыралында онза кичээнгей салып турган. Иезинге кулунну чогуур үезинде эмзирер болгаш кулун бут кырынга туруп кылаштап, иезиниң эмиин ээп өөренгиже чедир ону кагбас турган. Кулун ээп турар үеде иезин анаа каржыланып хөделбес чорукту хайгаарап турган, а оон соонда иезинден чарлып чоруй барбазын хайгаараар, чүге дээрге, кулун бир чартык, ийи ай дургузунда иезин ковчуг күштүг эмер.

Чайын хүн изип келген үеде чылгыны Тарлашкын бажында тайгаларга кадарар. Он беш хонуктан ийи он хонуктун иштинде одар участоктарынга шынгыы ээлчегни чорутканының ачызында одарның оъду шын ажыглатынып турган. Одарның соңгу-барыын талазынче азим-арга шейлуп чоруткан, изиг хүннерде чылгыны анаа девээледип турар.

Сентябрь—ноябрь айларда чылгыны Тес-Хемнин уннунга эккеп одарладыр. Эки шынарлыг янзы-бүрү одарлар чылгының күскү одарын долузу-биле хандырып турар. Чайын, күзүн чылгыны дүне одарладыр чорук, малдың семириирингe болгаш кышты эки эртиреринге чугула болуп турар.

Эш Дамба харның улуг, биче дүжерин барымдалааш сигени тайыс, азы терен үнүштүн аайы-биле одар черлерин планныы-биле үзүп хуваар. Бир эвес 1950—1951 чылдарның кыжы ышкаш улуг хар дүжер болза, тускайлап үскен, кышкы одардан 25 километр Көжелиг-Хөндей деп черже чылгыны эппаар. Бо черде хат чок, хар чуга дүжер болгаш сигени эки, чылгының кур одарынга чогууру-биле таржыр.

Кыштың бир дугаар чартында бергедээшкин таварышпас, ол үеде ең таарымчалыг болуп турарын практика көргүскен деп эш Дамба чугаалап турар. Хар улгадып, соок кежээлеп келген үеде бергедээшкин таваржыр, ындыг үеде, кулуннуг белерге болгаш аныяк малдарга немелде сигенни бээр, ол немелде чемпи чогуур өйүнде баш удур сөөртүп чедирери тергиин чугула. Чылгы малды кыш ажырары ең харысалгалыг ажыл болур. Оон ужурунда часкы одарже киргиже чедир малдың деңгилдези 40—45 хуу күштүг болуру таарымчалыг.

Чылгы малдың ажаалгазын болгаш эдержилге кампаниязын шын чорударга тыва белер эки төлгүр болгаш продуктулуг болур деп эш Дамба бүзүредип турар. Эдержилге үезинде бүдүрүкчү-аскырларны шилип алыр болгаш 15—20 белерни онааглап, белерниң эки деңгилдиг болурун онза хайгаарап турар. Бистиң колхозта белерни ажылга таарыштыр ажыглап турар. Боос белерни ужуп-туруп кемдээр чоруктарындан онза хайгаарап турар мен. Чемниң шынарын хынап турар, чүге дээрге, багай чем чигеш бе ара салып болур. Бир баш малга 30—40 грамм дусту, эки шынарлыг сигенни бээри ооң организмин быжыглаар. Боос белерни эки ажааганы-биле эрткен чылын чаңгыс-даа бе ара-салбаан.

Тыванын канчаар-даа аажок делгем одар-белчиири чүгле улуг малдарның эвес, харын аныяк малдарның өзүп сайзыраарынга улуг ужурдузалыг болуп турар.

Бо үеге чедир-ле кулуннар иелери-биле кады чоруп турган, оларны иезинден тускайлаан соонда күзүн хар алдындан сиген тып чиири багай болуп турган.

Эш Дамба мурнакчы чылгычыларның дуржулгазы-биле бодунун чылгы фермазындан ээлэн калбак хемчээлдиг кулун үзүүшкүнү чорударын хүлээнген. Эрткен чылын 7—8 айлыг 28 кулуннарны иелеринден үскен, декабрьниң эгезинде багай чепсегээн ажык кажаага тургускаш, сиген болгаш 1 килограмм суланы берип турган. Оон соонда чылгы-биле кады чер одарынга чоруткан болгаш оларның чамдыктары черден оът тып чиринге өөренип турган. Кыштың берге үезинде, январьниң эгезинден марттың төнчүзүнге чедир ол кулуннарны хүндүс ниити чылгыга кадып, дүне кажаага тургускаш 3—4 килограмм сиген-биле чемгерип турган. Ындыг байдалбиле шыырак кыш ашкан болгаш иезин-даа утупканнар. Кулуннарын күзүн тускайлаан соонда белер шөлээн оттаар болгаш семис күштүг кыштаар.

Бүдүрүкчүлерни эки белеткээнинин хараазы-биле бенин кызыравас чоруун долузу-биле хандырган.

Боос малдарны хүн-бүрү хайгаараар болгаш оларның төрүүр хуусааларының талазы-биле учётту тургусканының ачызында боос малдарны камнап, оон эки шынарлыг кулун алырынга идигни берген. Ынчангаш менээ быжыглап берген 110 беден 104 баш кулунну доруктуруп алган.

Бо чедишкиннерни чүгле чаа социалистиг ёзунун күш ажылыбиле, социалистиг мал ажылының мурнакчыларының дуржулгазы-биле, партия, совет организацияларының удуртулгазы-биле көдөө ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң дузаламчызы-биле чеңдип ап турар мен.

К. МАТВЕЕВ,
Областың көдөө ажыл-агый эргелелиниң чылгы мал ажылының кол зоотехниги.

Бии-Хем МТС-тин машина-трактор мастерскаязының дарганнары Сандиннин удуртулгазы-биле көдөө ажыл-агый машиналарының болгаш тракторларның часкы тарылгага бичии-даа соксаал чок эки ажылдарын хандырганнар.

Чуруктан: мастерскаяның эргелекчизи Г. А. Сандин.

Чуруу А. ЕРМОЛАЕВТИИ.

Тудуг трестизинге социалистиг чарыштың удуртулгазын экижидер

Кызылдың бүдүрүлгелеринге калбарган май мурнунун социалистиг чарыжы эки түннелди көргүскен. Чарышка киришкен бүдүрүлгелер күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн ээлэн бедиткен болгаш продукцияның шынарын экижиткен, бот-өртекти ээлэн чингеткен.

Ындыг-даа болза, тудут трестизинде социалистиг чарышты организастаар ажыл кончуг багай байдалда турар. 1951 чылдың дөрт чартык айларында ажылчыннарның аразында кылыр ажылдың аайы-биле тус-тус кижилерниң аразында болгаш кончуг эки шынарның продукциязы дээш социалистиг чарыш чок болган. Оон ужурундан ында ээлэн хөй ажылчыннар социалистиг чарышка хаара тутунмаан болгаш ажыл нормазын күүсетпейн турарлар.

Тудут трестизиниң баштаар черинда партия организациязы болгаш местком бүдүрүлгениң чөвүлел хуралын четпес кылып турар. Сөөлгү дөрт чартык айларда тудут трестизинге бүдүрүлгениң чөвүлел хуралы чүгле 2 катап болган, а цехтер, участоктар аайы-биле чөвүлел хуралдар шуут кылдынмаан.

Ийи чаңгыс организастаан социалистиг чарышты шынар чок анаа ёзу барымдаалап кылып турар. Социалистиг чарыштың түннелдерин, айлап, он хонуктап үндүрбейн, ону ниити бүдүрүлге хуралдарынга чугаалашпайн турар.

Цехтерде болгаш участоктарда көргүзүг болгаш хүндүлел самбыралары чок. Ол ышкаш ажылчыннарның ортузунда кижизидилге чырыдыышкын ажылы чок, солун номчулгазын чорутпайн турар.

Ажылчыннарга наряд бижип бээр, чамдык кылыр ажылдарның өртээн көргүзүр азар чурумнарда улуг четпестер бар.

Тудут трестизинде партия организациязы болгаш местком социалистиг чарышты ол коллективке организастаар ажылын үндезини-биле экижидер дугайында боттуг хемчег алыры чугула.

И. МААДЫР-ООЛ.

АМЕРИКАНЧЫГА

Михаил Луконин

Арыг шыным
визадан тудагдаваан,
Американчы!
тургаш,
сөглем:
Тайбыңывыс кым садып, айыыл диргээн?
Дайынзырак Трумэнни
кымнар соңгаан?
Американчы!
четчип, өскен эр-дир сен.
Хөреңгитен, дайын аскын чежип салган
Хөрлээлеп хып, сени чип каар чазып турда
Анаа-ла-бир туйбус орар ужуруң чүл?!
Ада-чуртун
хүрешке каңнаан Совет чону
Ам кээп
дайындан корткаш,
Таваккa салгаш, сеңээ мөгейип тудуп,
Далбайган кул болу бээр деп
бодаар сен бе?!
Азы мени,
Рейхстагтың тиилекчизин
Амыралдыг коммунизмден,
кызыл туктан,
Бай чуртумдан,
ынакшыырым аас-кежиимден
Баарың орта дүжүп бээр деп
бодаар сен бе?!
Уйгун серге,
карааңны ажыт,
Уолл-стриттин
хөрээнче көрем!

Американчы!
Хоор чон-биле кады
тайбың дээш,
Хостуг черни камгалап,
ажыы-биле сөгле.
Тайбың дээш,
Америктиң бөдүүн чону
көдүрлүнер!
Дайын-чаадан, айыылдан-даа
чалданмас мен.
Амыр-тайбың
Совет чуртун
тудугларын
Атомнуг калчааралдар серт-даа кылбас
Хосталга деп сөстер
силерде деп
Хортап сөглээн
ам хөрээ-даа чок.
Харын америк ажылчы ангы сеңээ
Катап-катап, кыйгым салып тур мен:
Чазыйларга
чонуңну
бужартаттырба.
Чаачыларның
арыннарын ажыда тырт!
Американчы!
Ал-бодуң мегелетпе,
дыңнадың бе,
Аас-кежии, тайбыңны дээш,
тура-халы!

Орузундан очулдурган И. МЕДЭЭЧИ.

Редакцияга чагаалар

Харылзаа конторазының дугайында база катап

Улус ажыл-агыйын шапкыны-биле хөгжүдеринге совет харылзаа чугула рольду ойнап турар. Оон ачызында бис делгем чаагай Төрээн чуртувустун бүгү-ле булуннары-биле саат чок харылзажыш, амыдыралда болгаш ажыл-иште чаа үүлдерни билип ап турар бис. Харылзааны дамчыштыр бис ынак Москвавыс-биле хүн-бүрү холбажып, оон башкарыкчы үнүн дыннап, сагыш-човангыр сүмезин ап турар бис. Чоннун коммунистиг кижизидилгезинге совет харылзаа база ең көскү черни ээлеп турар. Совет кижилерниң сагыш-сеткили-биле чаңгыс, оон эрге-ажыын камгалаан, массаның үнүн дыннап, анаа даянгаш бистиң совет харылзаавыс бүгү депшилгелиг кижи-төрелгетенге үлегер. Ынчангаш ындыг харылзааның хүлээлгезин күүседири хүндүлүг болгаш аас-кежиктиг иш-тир. Харылзаачыга хүн-бүрү он-он аалчылар келир. Олар анаа сүме дилеп-даа, негелде кылып-даа чеьдип кээр. Бистиң совет харылзаачыларывыс боттарының чаагай хүлээлгезин арыг болгаш ак-сеткилдиг күүседип турарлар. Ынчалза-даа советхарылзааның бедик албанын чедир үнелевейн турар Чөөн-Хемчик районнун харылзаа конторазы (начальниги эш Абрамов) ышкаш ындыг организацияларның бисте ам-даа бары кончуг харааданчыг.

Чөөн-Хемчик районн уң харылзаа конторазы чоннун негелдезин ыракта-ла хандырбайн турар. Ук районда солуннарның, журналдарның болгаш чагааларның тарадылгазы мырынай сандаргай байдалда. Дыка хөй номчукчулар боттарының чагаан солуннарын чыл эгезинден бээр албайн келген. Чижээ, „Красный пахарь“ колхозта школа башкылары эштер Медведева, Торжу, Сагаан, Сендиң олар ийи, үш айларның солуннарын албааннар. „Тыванын аныяктары—Молодежь Тувы“ солуннун 3, 4, 14, 21, 23 дугаарларын олар суму иштинге дилээш-даа тыппааннар. А ук солунну чагыткан улус хөй болуп турар.

Ыракы сумуларга хамаан чок, Чадаана хоорайның чурттакчыларынга безин солуннар четче четпес, ында-кайда келген солуннарның болгаш журналдарның дугаарлары безин дараалашкак эвес. Келген почтаны тарадырындан халаарааш, ону карак ажыт складтаптар чүүлдер союзпечатьтин Чөөн-Хемчик район организациязында чаңчыл апарган. Сумулардан болгаш колхозтардан келген почтальоннарны ийи-үш хүн манадыр, а чамдыкта харын оларның негээринден шугулдааш, каракка-ла көзүлген солуннарны мөөңү-биле тутсуптар чоруктар харылзаа конторазының ажылдакчыларында бар.

Харылзаа конторазының начальниги эш Абрамов бодунче угланган шүгүмчүлел дыннаар бичии-даа хөөн чок. Шүгүмчүлелге ынак эвес болгаш шүгүмчүлел кызыкчызы кижиниң ажылында четпестерниң чылдагаанын чугаалаан-даа херээ бар бе.

Эш Абрамов бодунун политиктиг билиин база бедитпейн турар. 1950 чылда ол партияның кежээки школазынга киир бижитсе-даа, анаа баштайгы кичээлдер-ле оон чүрээнге дээпкен. Кажан кичээл болур үеде эш Абрамов „аарый“ бээр ийикпе азы „черле чай чок“ болур. Оон политиктиг ниити билиинин четпези ону улуургаар чорукка чедирген. Районнун харылзаа конторазында ажылдың ѳандаргай чоруун эш Абрамов РКП(б) райкомунче ийикпе, азы ВЛКСМ райкомунче чууй каар. Солуннарның болгаш журналдарның чагыкчыларга өйшаанда четпейн турарының кол буруузу эш Абрамовтун бодунда.

Чөөн-Хемчик районнун харылзаа конторазының ажылын ең кыска хуусаада чурумчудуп экижидер талазы-биле ук районнун партия организациязы болгаш областын харылзаа эргелели дүрген хемчег алыр ужурлуг.

О. ОПЕЕН.

Колхозтун өнчү-хөреңгизин камгалаар

Ниитиниң мал ажылын хөгжүдериниң үш чыл планын ажыл херек кырынга боттандырарын мал кадарчылары шиитпирлээр ужурлуг. Ындыг турбужа, Тожу районда «Май 1-зи» болгаш «Совет Тыва» колхозтарда мал кадарчылары онаашкан ажылынга ак сеткилдиг эвес, ээ-харыысалга чок ажылдап турар. Оон чылдагааны-биле «Май 1-зи» колхозта иви мал кадарчызы Мырлааның малдаан ивилеринден 110 баш хорамчалыг болган. Оон соонда иви кадарып кирген Саны 50 ажыг баш когаралдыг болган. Ол ышкаш «Совет Тыва» колхозтун хойларындан болгаш оон чаш төлдери дыка когаралдыг болуп турар.

Хойнун болгаш ивиниң хорамчалыг болуп турарының кол чылдагааны болза, малдың ажаалгазын эки таарыштырбас, оларның чемгерилгезин экижитпес, ээ-харыысалга чок ажылдап турарында болуп турар. Районнун көдөө ажыл-агый килдизинин тускай эртемниглери колхозчу-малчыннарга боттуг дузаламчыны кошкан чедирип, малдың өзүп турар чылдагааннарын доп-дораан илередип, шыңгыы хемчегларни албайн турарында. Малды ээ-харыысалга чок ажаап турарларга чогуур хемчегни хүлээдири-биле кады малдарның хорап өлүрүн дүрген узуткаарынче район организациялары бүгү хемчегларни алыры эргежок чугула.

Д. ЧАТ.

Чылгы малдың эдержилгезинче кичээнгейни күштелдирер

Чылгы мал ажылын хөгжүдер, ылаңгыя ооң мөзү-шынарын болгаш шыдалгыр чоруун бедидер талазы-биле база белерниң кызыраар чоруун узуткаар талазы-биле амгы үеде соңгаарлатынмас болгаш ең чугула ажыл—чылгы малдың эдержилге кампаниязын организастыг чорудары болуп турар.

Чылгы мал эдержилгезин чедишкиннинг, чөп организастыг эртериниң эки түннелдиг болуру — колхоз баштаар черлериниң, ооң даргаларының, чылгы фермаларының эргелекчилериниң, көдөө ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң бот-кичээнгейлиг сагыш човангыр ажылдаанындан улуу-биле хамааржыр.

Чылгы малдың эдержилге кампаниязының үезинде үрелиг-аскырларга үскен белерниң одар-белчиирин, суттадын ең-не таарымчалыг тургузуп, аскырларның ажаалга чемгерилгезин зооветеринарның негелделери ёзугаар долузу-биле хандырган турда, ам эдержилге эки түннелдиг эртер. Ол негелделер күүсетинмес болза, келир чылда белерниң кызыраар чоруу көвүдээр, эдериштирилгениң хуусаазын эртирер болгаш одар хандырылгалыг чылгы мал ажылынга моондактар таваржыр.

Эдержилгениң бо хире чугулазын көргеш, Чөөн-Хемчик районда «Кызыл тараачын» колхозка чылгы мал эдериштирилгезинге ажыглаары-биле Чадаанада күрүне аът кажаазындан Будённовчу уксааның үш аскырын берген. Ук колхоз ол аскырларга үш бөлүк белерни норма ёзугаар үскен болгаш оон артканын колхозтун экижиткен дон болгаш чөлер уксааның аскырларына үскен.

Эдериштирилгениң ниити чорудулгазы дыка сула болгаш ала-чаягаарлаашкын-биле болуп турар. Оон кол үндезини — хамыктың мурнунда үрелиг аскырларның ажаалгазы болгаш чемгерилгези багай, эдержилге үезинде бир аскырга-ла хүн-бүрүде 6 килограмм сула, 12 килограмм эки шынарлыг сиген болгаш 40—50 грамм минеральдиг дустар база белоктуг чемнерни болгаш немелде чемнерни бээр ужурлуг турда, херек кырында карачаңгыс сулабиле чемгерип турар болгаш үстүнде үүлдер-биле чедир хандырбаан. Ол чемгерип турар сулазының шынары багай, довурак-поктуг. Ол үрелиг аскырларны одар-биле хандырбаанындан күжү арган, эдержилгеге хөңү дыка куду. Оон тодаргай чижээ, чылгычы Хаяның болгаш Сундук-Хааның хайгааралында турар аскырларның үрезиниң шынары багай болганы хыналдадан илерээн. Ол чорук чүү илередип турарыл дээрге, аскырларның ажаалгазы болгаш чемгерилгези багай хандыртынып турары-биле тайылбырлатынар. Сундук-Хааның малдап турар чылгызын да 17 баш богбалар эдержилгеге кирер белерден тускайлатынмаан, харын чаа төрээн белерниң 1950 чылдагы богбалары кады турары-биле кулуннарны былаап ээп чоруурлар, ынчаңгаш чаш кулуннарның күш-деңгели база куду болуп турар.

Оон аңгыда чылгычыларның хүн-бүрүде учёт демдеглелдерин кылып турары база четпес, чылгычы кижиниң ең-не оваарымчалыг көрүп демдеглээр ажылы—каш дугаарлыг бени кандыг аскыр ёдергенин, оон хүнүн бодунун демдеглелинге дораан шыяр ужурлуг турда, чылгының одарга чораан үезинде оон чанында кижи чок, ээн чоруур, ол хамаан чок өөр чылгы эки одарга безин четпейн турары илерээн. Ол колхозтун чылгычылары Дүтпирей, Сундук-Хаа оларга быжыглаан чылгыдан 7—9 хире белер часкы хову ажылынга киргеш эдержилгеге кирбейн турар. Бо чорук белерниң кызыраар чоруун болдуруп турар. Күжү шыырак белерни ол колхозтун хову ажылында киргеп, белерниң күжү арган, оларны концентраттыг чемнер-биле чемгербейн турар.

«Кызыл тараачын» колхозтун даргазы эш Тодаштай, чылгы фермазының эргелекчизи эш Делгер-оол олар чылгы малдың бо чугула ажылынга кошкан сагыш салып турарын үстүнде чоруктар херечилеп турар.

Районда «Искра» колхозтун чылгычызы Маадыр-оолдун хайгааралында турар 39 белерни Будённовчу уксааның аскыры-биле эдериштирип турар, ол белерниң болгаш аскырның одар-суттадын эки хандырып турарындан белерниң күш-деңгилдези хүн бүрү дүргеп неметинип турар, ында үрелиг аскырның эдержилге хөөнү идепкейлиг болуп, аскыр күш-шыдалдыг, кадык болуп турары-биле хүнде ортумаа-биле 3—4 белерни эдерип турар.

Ындыг-даа болза ол колхозта белерни кайы-хамаан чок ажыглаар чорук чылгычыларда бар. Чижээ, Чимит-Доржунун белеринден 5 бени Содунамбил болгаш өске-даа кижилер бир ай иштинде хуузунда херээнге ажыглааш, эдержилгеге киирбээн. Аскырларның концентраттыг чемнери база-ла четпейн турар.

Колхозтарда таратканы үрелиг аскырларның чиир сулазы үстүп турда, Чадаанада күрүненин аът кажаазының директору эш Ощепков база-ла кичээнгей салбайн турар.

Чылгы малдың эдержилгезин чогуур өйүнде бедик шынарлыг эртирери шыңгыы негетинип турар.

И. КОНГАР.

Дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң оралакчыларының баштайгы чөвүлел хуралы

ПАРИЖ. (СЭТА). Дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң оралакчыларының Францияның төлээлекчизи Пароди дөргалаан май 25-те болган хуралынга ССРЭ-ниң төлээлекчизи А. А. Громыко медеглел кылган. Атлантика пактызының болгаш американ шериг баазаларының дугайында совет саналды дугуруштунмаан күүл кылдыр даштыкы херектер министрлериниң Чөвүлелиниң чугаалажыр айтырыгларынга кииреринге АКШ-тың, Англияның болгаш Францияның төлээлекчилериниң удурланып турарының чөптүг эвезин болгаш үндезин чогун Громыко бодунуң медеглелинге база катап көргүскен.

А. А. Громыконуң медеглелиниң соонда Великобританияның, АКШ-тың болгаш Францияның төлээлекчилери боттарының турулжун камгалап чүве чугаалааннар.

Атлантика пактызының болгаш американ шериг баазаларының дугайында айтырыгны министрлер Чөвүлели ыяавыла чугаалажып көөр ужурлуг, күге дөөргe, ук пактыны чарганы болгаш ук баазаларны тургусканы болза, Европада делегей байдалының дүкшүгүүрлүг болуп турарының кол чылдагааны болуп турар болгаш дөрт күрүнелерниң аразынга харылзааны экижидер дугайында айтырыгга шуут дөрт хамаарылгалыг деп совет төлээлең санап турар деп А. А. Громыко барыын талакы үш күрүнелерниң төлээлекчилериниң чугааларынга харылавышаан, ынча дээн.

Дараазында хуралды Пародиниң саналын ёзугаар май 28-те кылыр дээн.

Япония-биле бүгү талалыг тайбың керээзин чарарын кыдат улус негеп турар

ПЕКИН. «Америк империалистерниң Япония-биле чаңгыс талалыг тайбың керээ дугайында чугаалажышкын кылырын болдурбас бис» деп мурнуку үүлге «Гунменьжибао» солуннуң бижип турары:

Японияга бодунуң хыналдазын тургузар болгаш Азия чурттарынга удур бодунуң агрессиязын уламчылаар болгаш калбартыр дээш, Япония-биле чаңгыс талалыг тайбың керээзин чарар бодунуң бодалын боттандырарын америк империалистер ам-даа чүткүлдүүбиле туржуп турар деп чүве билдингир. Бо чылдың мартта америк империалистер Япония-биле чаңгыс талалыг тайбың керээниң төлевилелин парлап үндүрген, ол төлевилелде АКШ-тың ёзулуг сорулгазы болгаш бодалы илеретинген. Кыдаттың болгаш Совет Эвилелиниң империалистиг Японияга удур дайынының кол сорулгаларының бирээзи болза, Япония катап чепсегленгештің, бүгү делегейге тайбыңга айылдыг болурун болдурбазы болуп турган. Ынчаарга америк империалистер Япония-биле чаңгыс талалыг тайбың керээзиниң төлевилелинге Японияның боо-чепсээн дүжүрер дугайында чаңгыс-даа сөс айытпаан, харын ооң катап бос-чепсегленирин бүгү-ле аргалар-биле дүрümчүдерин оралдажып турар.

Бистің чуртувус болгаш Совет Эвилели Японияга удур дайынны чорудуп турган ийи улуг күрүнелер болуп турар. Каир декларациязын, Потсдам декларациязын болгаш эвилелдешкен күрүнелерниң Японияга хамаарышкан бүгү-ле делегей дугуржулгаларын ёзугаар алырга Кыдат болгаш Совет Эвилели Япония-биле бүгү талалыг тайбың керээни чарарынга киришкен турар ужурлуг. Бодунуң сорулгазын— Япония-биле чаңгыс талалыг тайбың керээни чарарын дүрümге удур аргалар-биле чеьдип алырын оралдашпышаан, америк империалистер Япония-биле тайбың керээ белеткелинің киржилгезинден Кыдатты болгаш Совет Эвилелин өш-биле чайлаткан.

Бистің чуртувус болгаш Совет Эвилели Япония-биле бүгү талалыг тайбың керээни чарарын негеп турар болгаш Япония-биле дайын байдалынга турарын соксадыр деп сөзүн уламчылап турар. Япон улуска демократияны, тайбыңны болгаш национал хамаарышпас чорукту хандырарын күзеп турар бис. Мону япон улус боду безин негеп турар. Ындыг болза-даа, америк империалистерниң чогаадып кылганы Япония-биле тайбың керээ төлевилели болза, Японияны шериг, эконом болгаш политик талазы-биле дарлаарынче угланган болгаш бир эвес ону япон улус хүлээп алыр болза, кажан-даа бут кырынга туруп шыдавас. Ынчангаштың чаңгыс талалыг чорудулга чуруму-биле америк империалистерниң кылган Япония-биле тайбың керээ төлевилели болза, тайбыңның эвес, харын дайынның дугуржулгазы болуп турар. Ооң сорулгазы болза, Кыдатка болгаш Совет Эвилелинге удур америк империализмниң агрессчи авантюразынга япон улусту «дайын эдди» болдуруп албадаары болуп турар.

Совет Эвилелиниң, Япониянның болгаш бүгү делегейниң улустары, эң ылаңгыя япон эжелекчилерге удур хосталгалыг дайынны сес чыл иштинде чорудуп келген бистің кыдат улус бо дайынга улуг өлүм-чидимниг болган. Япония-биле чаңгыс талалыг америк тайбың керээ төлевилелинге удурланып турар. Америк империалистер тайбың дугайында Япония-биле чаңгыс талалыг чугаалажыышкынны чорударын болгаш ону катап чепсеглээрин канчап-даа болдурбас бис. Япония-биле тайбың керээ талазы-биле АКШ-тың төлевилелинге ССРЭ чазааның саналын бүрүн деткип тур бис. Япония-биле чөптүг болгаш ден эргелиг керээни чарарынга Япония-биле тайбың керээ белеткээринің талазы-биле совет чазактың киирген беш тодаргай саналдарын бүрүнү-биле деткип тур бис.

(СЭТА).

Япония-биле тайбың керээзин чарар дугайында совет саналды япон улус деткип турар

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Япония-биле тайбыңның керээзин чарар талазы-биле АКШ-тың төлевилелиниң дугайында ССРЭ-ниң чазааның саналдары Японияда калбак деткимчени алган. Компартияның парламент фракциязының даргазы Кароку Хосокаваның медеглелин ёзугаар алырга, карачаңгыс шын орукту совет саналдар айтып турар, үүге дээрге, Япония үүгле ол орукбиле национал хамаарышпас чоруун хандырып шыдаар болгаш бүгү делегейде тайбың камгалалының керээнге бодунуң салышкынын киирип болур дээрзин Ренго Цусин деп япон агентилел дамчыткан. Ажылчын, тараачынның чаа партиязының чиңгине секретари Кендзе Накахара совет саналды деткип база чүве чугаалаан. «Тайбың болгаш хамаарышпас чорук дээш япон улустуң демисели келир үеде улам-на күштелир»— деп ол чугаалаан.

Бүгү талалыг тайбың керээ дээш национал ның ниити патриоттуг шимчээшкинин чорудар талазы-биле чөвүлелдин парлап үндүрген медеглелинде чугаалап турары болза, Япония-биле тайбыңның керээзин чарарын белеткээри-биле дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң чөвүлелиниң сессиязын чыылдырар дугайында Совет Эвилелиниң саналын япон улус чүректиң ханызындан деткип турар. Япония-биле тайбыңның чаңгыс талалыг керээзин чарарын чүткүдүп турар Даллес биле Иосиданың «планы» хоойлуга удур чорук болуп турар. Кыдаттың киржилгези чокка тайбың керээзин белеткээр болгаш чарар болза, Япония тайбыңга идеген шыдавас деп медеглелде демдеглетинип турар.

Социалистиг партияның хамаарылгазында туруп турар профэвилелдер чөвүлелиниң төлээлекчизи Такано совет саналдарны деткивишаан, чугаалааны:— «Бүгү талалыг тайбың керээни дүрген чарарын шиитпирлии-биле негеп тур бис».

Совет саналдарны деткээн медеглелдерни болгаш бүгү талалыг тайбың керээзин чарар негелдени хөй-хөй профэвилелдери болгаш өске-даа хөй-ниитиниң организациялары кылган.

(СЭТА)

Францияның коммунистиг партиязының политбюрозунуң резолюциязы

ПАРИЖ. Францияның коммунистиг партиязының Политбюрозу май 25-те Жак Дюкло даргалаан хуралга мооң адаанда резолюцияны үндүрген.

Тайбың дээш демисел болгаш соңгулда кампаниязы.

Беш улуг күрүнелер аразынга Тайбың Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыынга ат салыры дээш кампанияның калбарып турарын Политбюро чүүлдүг деп демдеглеп тур. Июль 15-те болур слётка хөй санныг төлээлерни делегидип үндүрген ол факты болгаш ол дешилгениң идепкейлиг уламчылап турары тайбыңның хүнүн эртиреринің талазы-биле бо улуг хемчег чугаа чок чедиишкинниг болур деп Политбюро санап тур. Боттарының бүгү күштерин дайын кыпсыкчыларының кем-буруулуг планнарынга удур угландырар быжыг күзел сорук-биле долган коммунистиг партияның активчилерин, ажылчы чон массаның болгаш демократтарның соңгулда кампаниязынга кирип турарын Политбюро улуг көдүрлүүшкүн болгаш сорук кириишкин-биле демдеглеп тур. Заводтарда, хоорайларның кварталдарында болгаш чурттакчылыг черлерде янзы-бүрү үзел-бодалдыг французтарны катыштырып турар бүгү ниитиниң соңгулда эргезин камгалаар болгаш соңгулда комитеттерин улам-на хөйнү тургузуп турар, бо чорук болза, ядыы түренгиниң фашизмниң болгаш дайынның политиказын биске дөгээр деп турарларга аштырыышкын таварыштырар сорулгалыг соңгулда тулчуушкунунга чоннуң бүгү чаа-чаа кезектериниң киржилгезин херечилеп турар.

Хөреңгилер чыылдазының талазы-биле национал биждилгелерниң көстүп көрбээн чедиишкини хлеб, хосталга болгаш тайбыңны хандырарынче угланган коммунистиг партияның болгаш көдээниң ажылчы чоннары кайы хире соңуургал салып турарын көргүзүп турар, Бо чедиишкин шыңның пропагандазы хоп-мегениң пропагандазынга удур өзүп олурар күштү деткиир дээш хөреңгилер чыылдазының темпизин дүргедедир арганы берип болурун демдеглеп турар.

Ак-сеткилдиг бүгү хамаатылар орук дуглаар дээр бужар баҗ чоруктарны буруу шаап турар деп Политбюро демдеглеп турар. Социалистер дээш бадылаар хөй-хөй соңгукчулар социалистиг партияның кандидаттары клерикалдар-биле катыжып, деголльчи партия-биле блок кылыр дээш бүгү күжүн салып,турарынга таарышсынмайн турар. Бо чорук болза, радикалдар дээш бадылаар хөй-хөй соңгукчуларга хамааржып турар.

Орук туглаар чорукка удур кампанияны күштелдирерин болгаш политиканчыларның кажар аргаларын сойгалап илередирин политбюро активчилерни болгаш партияның организациязын кыйгырып тур. Июнь 17-ниң кежээзинде дайын кыпсыкчылары Вашингтонга болгаш өске-даа черлерге чазактың янзы-бүрү партиялары болгаш деголльчи партия дээш бердинген даңзыларның бюллетеньнерин санаар апаар деп чүвени тайбыңны күзээр бүгү эр болгаш херээжен французтарны политбюро кыйгырып тур.

Ажылчыннарның, тараачыннарның, кырганнарның болгаш чурттакчы ажылчы чоннарның өң-не соңгаарлатынмас негелделерин хандырарындан ойталаан. соңгулдаларның хуусаазын дүргедеткештің дайын кыпсыкчылары кайы хире далажып турарын көргүскен. Бир эвес тайбыңның бо дайсыннарынга соңгулдалар таарымчалыг болур болза, чайның чоокку айларында үүү болу бээр деп чүвени айтырып болур.

Бо хире кончуг айыылдарны болдурбазы-биле Францияның коммунистиг партиязы, социалистиг ажылчы чоннар-биле, католик ажылчы чоннарга акы-дуңма холун сунуп турар чаңгыс эптің партиязы Францияның тынын алырын хандырар болгаш тайбыңны камгалаарынга дузалаар сорулга-биле ак-сеткилдиг бүгү эр, херээжен французтарны эвилелче болгаш чорудулгаларже кыйгырып тур. Францияның коммунистиг партиязының идип үндүрүп турары республика болгаш удурланыышкынның антифашистиг эвилелиниң даңзылары дээш бердинген бюллетеньнер хөй болган тудум-на, дайын кыпсыкчылары бистің улузувустуң тайбың дээш күзел сорулга-биле чөпшүлежир апаар деп Политбюро быжыы-биле айтып тур. Бо дээрге, тайбың дээш бадылаарының каш аргалары бар деп чүвени көргүзүп турар, ындыг болза-даа, үүгле чаңгыс арга бар, ол болза, республик дээш, удурланыышкынның антифашистиг эвилелиниң даңзыларының кандидаттары дээш, национал хамаарышпас чорук, хлеб, хосталга демисел дээш боттарының бадылаашкынын бербишаан, тайбың дээш бадылаары болур.

(СЭТА).

Иранның премьер-министриниң парлалга-конференциязынга кылган медеглели

ТЕГЕРАН. (СЭТА). Май 25-те Иранның меджлис бажыңынга парлалга-конференциязы болуп эрткен. Ук парлалга-конференциязынга Иранның премьер-министри Мосаддык иран болгаш даштыкы парлалгаларның төлээлекчилеринге нефть айтырыының болгаш чуртта ниити байдалдың талазы-биле медеглел кылган. Бодунуң медеглелинге Мосаддык бай-байлактарның канчаардаа аажок улуг үнер дөстерин ээлеп турар иран улустуң амыдыралының эмин эртир түренги байдалын чугаалаан.

Иранның чединмес-түрегделден хосталып алырынга капиталдар эргежок чугула, ук капиталдарны ийи арга-биле—чок болза даштыкы чээшкиннерниң дузазы-биле, чок болза иштики курлавырларны ажыглап тургаш, тып ап болур, а иштики курлавырларның канчаардаа аажок улуг кезээ мурнуу-иран нефтиниң хөй орулгаларында салдынган деп Мосаддык медеглээн.

Мосаддыктың оон ынай медеглээни болза, сөөлгү элээн каш чылдарның дургузунда болуп келген даштыкы чээшкиннер дугайында чугаалажыышкыннар чогуур түүнелди бербээн болгаш ам Иран бодунуң чонунуң чединмес түрегделин үүгле нефтиден кээр орулгаларның дузазы-биле узуткап болур. Оон ангыда, мооң мурнунда Англия-Иранныы болуп турган нефть компаниязындан хосталып алгаш, Иран бодунга удур янзы-бүрү ажытчажыт үүлгедиглериниң болгаш садып элзедип алыр чоруктун үнер дөстерин чайладыр, мооң мурнунда Англи-Иранныы болуп турган нефть компаниязының чурттуң иштики херектеринге бичии-даа чөптүг эвес киржилгезин соксадып, ынчангаш бодунуң экономиказын болгаш бодунуң хамаарышпас чоруун быжыдар.

„Мооң мурнунда Англи-Иранныы болуп турган нефть компаниязының Иранның эргелерин катап тургузар талазы-биле кылып турган удурланыышкыннарында кижи элдепсинер чүве чок. чүге дээрге ук компания материалдыг ажыкты чүгле бодунга алыр сорулганы салып турар. Ынчаарга, эрге-шөлээниң болгаш шыныг-чөптүг чоруктун талакчылары болгаш хостуг нацияларның камгалакчылары бис деп турар чамдык күрүнелерниң ол дугайында чугаалары кончуг элдептиг болуп, үүгле хараадалды болдуруп турар"—деп Мосаддык оон ынай эскерип каан.

„Бистің удурланыкчыларывыс, ылаңгыя. мооң мурнунда Англи-Иранныы болуп турган нефть компаниязының парлалга органнары национализацияны күш-биле хавырыышкынның актызы кылдыр көргүзерин оралдажып турарлар. Ынчалзажок иран чазак кандыг-бир күрүнеиниң өнчү-хөреңгизин бодунга күш-биле хавырып алыр деп кажан-даа бодавайн чораан. Болунуң нефть үлетпүрүнүң дугайында сагыш салыышкынны иран чазак бодунга алырын күзеп турар болгаш мооң мурнунда Англи-Иранныы болуп турган нефть компаниязы өнчү-хөреңгини ооң ёзулуг эвзинге шилчидерден башка аргажок апаардыр"—деп Мосаддык уламчылап чугаалаан.

Оон соонда Мосаддык нефть үлетпүрүн национализастаар талазы-биле Иранның бүрүн эргелиниң дугайында, а ол ышкаш кандыг-даа бол өске чазактың ук айтыгны чугаалажыр эрге чогунуң дугайында бодунуң мооң мурнунда кылган медеглелдерин катаптаан. Национализацияны боттандырып турар үеде „чугаа үүгле үнген чарыгдалдарны дуглаарының дугайында болуп болур, а ук чарыгдалдарны канчаар көөрүн дүрümде база баш-бурунгаар айыткан чүве" деп Мосаддык немеп каан.

„Мооң мурнунда Англи-Иранныы болуп турган нефть компаниязы ажылдавышаан турзун деп англи чазак болгаш кандыг-бир өске-даа чазак ынчап туржур болза, ол чорук бүгү хосталгалыг делегейге айылдыг уржуктарны чедирер болгаш тыптып келиринге таарымчалыг байдалдар тургустунуп турар шынгыы болуушкуннарны кандыг-даа күш чайладыр арга чок апаар" деп Мосаддык чугаазының төнчүзүнде ынча дээн.

Уруглар дугайында Албанияның чазааның сагыш-салыышкыны

ТИРАНА. Албанияның телграф агентилелиниң дамчыдып турары болза, 1938—1939 өөредилге чылында Албанияга 52 мун уруглар өөренип турган 643 өге школалар турган болза, ам чуртта 160 мун ажыг уруглар өөренип турар 2 мун ажыг өге болгаш 200 хире чеди чыл школалары санатынып турар.

Бо чылдың дургузунда 90 чаа өге болгаш чеди чыл школаларын туткан турар болгаш оон тудуунга 61 ажыг миллион лекти үндүрүп берген.

Школа назыны четпээн уруглардың кижизидилгезиниң дугайында улуг сагыш-салыышкынны чазак көргүзүп турар. Амгы үеде чуртта 300 кижизидикчилериниң хайгааралында 10 мун уруглар турар 162 уруглар садтары бар. Бо чылын чуртка уруглар садтарының саны 191 чедир өзер.

Школадан дашкаар уруглар-биле ажыл чорударынга 14 пионер бажыннарын чуртта ажыткан. Өскүс уругларны кижизидеринге болгаш өөредиринге улуг-улуг хоорайларда 11 уруглар бажыннарын тургускан.

(СЭТА).

Францияның машинист патриодунуң эрес-дидим чоруу

ПАРИЖ. Аржантан хоорайда машинист Фуийарның эрес-дидим чоруунуң дугайында «Юманите» солуп медээлээн. Фуийар Шербурдан Барыын Германияже америк шериг чепсекти болгаш шериг материалдарын чүдүрген поездилер чоруп турар демир орук шугумунда туруп турар Аржантанның депозунга ажылдап турган. Ындыг поездини чорударын Фуийарга дагзырга эрес-дидим патриот ол айтыышкынны күүселиринден шуут ойталаан. «Шериг материалы чүдүрген поездини кажан-даа чорутпас мен»—деп ол чугаалаан.

Фуийар делегейниң бир дугаар дайынының үезинде бодунуң төрээн чуртун камгалап турган кижи деп солун бижээн. Гитлержи эжелээшкиниң үезинде ол гестапочуларга тутурул, карабажыңга хоругдатырган болгаш ийи чыл иштинде албадап ажыл кылдырыр лагерьге туруп турган. Фуийар америк бомбачы самолеттарның халдаашкынының түүнелинде бажыңын болгаш өөнүн иштин оскунган. Ынчангаш Барыын Германияны катап боо-чепсеглээринге ажыглаар дээн америк шериг материалдарын чүдүрген поезд чорударындан хоочун демир-орукчу шуут ойталап каавыткан. Солуннуң медээлээни болза, Фуийарны ажылындан 6 ай хуусаа иштинде үндүрген. Аржантанның болгаш чурттуң өске-даа деполарының демир-орукчулары Фуийарны ажылдан үндүрүнинге удурланып турар болгаш машинист-патриоттуң эрес-дидим чоруунга байыр чедирип турар.

(СЭТА).

Капитал чурттарында экономиканың берге байдалы

Англи америк дайын кыпсыкчыларының болгаш оларның дузалакчы эдеринчилериниң чорудуп турары боо-чепсеглээшкинни эңдере бүдүрүп үндүрүп турарының түүнелинде капиталистиг чурттарда өртек үргүлчү улгадып, ажылчы чоннарның алыр шалыны кызырлып турар. Бо бүгү чорук ол чурттарны экономиканың берге байдалынга таварыштырган.

„Юманите" солуннуң медээлеп турары болза, тускай статистиканың илередип турары-биле алырга, сөөлгү чеди айларның дургузунда франциядa амыдыралга хереглелдің өртээ 22 хуу чедир улгаткан. Аңгы-аңгы бараанның өртээ оондаа артык улгаткан. Чижээ, бо чылдың январь айдан бээр эттин өртээ 41 хуу, үнүш үзүнүн—24 хуу улгаткан.

Канадада боо-чепсеглээшкинни эңдере бүдүрүп үндүрүп турарының ужурунда Канаданың көдээ ажыл-агыйының продукцияларын садар рыноктарның саны эвээжеп турар. Ол чорук Канаданың фермерлериниң талазындан кол культураларны тарыыр тарылга шөлүн бичелединче албадап турар. Статистика бюрозунуң медээзинде киргени-биле алырга, фермерлер бо чылын кызыл-тасты үүгле 26 миллион акрга, азы эрткен чылдагызында турганындан 1 миллион акр эвээшти тарыыр деп турар.

Мексикадан Телепресс агентилелиниң дамчыдып турары болза, чуртта өртектің улгадыышкыны, эң ылаңгыяда чем үүүлүнүң продуктуларының өртээ сөөлгү айларда кончуг улгаткан. Январь 1-ден апрельдің 20-ге чедир чемниң 24 янзы-бүрү продуктуларының өртээ ортумаа-биле 62 хуу чыгыы улгаткан. Реакцылыг чазактың чорудуп турар политиказының түүнелинде, мексикан ажылчыннарның чаржынчыг ажыл төлевири херек кырында кудулаан.

(СЭТА).

Японияда массалыг тудуп хоругдаашкыннар

ШАНХАЙ. Токио радиозунуң дамчыдып турары болза, май 24-те Токиога полицияның резерва корпузунуң ийи ротазы Минато районда «Родося» солун редакциязынче халдаашкын чорутканнар. Ооң-биле чергелештир өске үш солунну үндүрерин хоругдаан болгаш «Родося» солуннуң дугаарын хурааган. База «Родося» болгаш «Синсейнен симбун» солуннарның харыысалгалыг 18 ажылдакчыларын тудуп хоругдаарының ордерин берген.

Аиди можуга болгаш Нагоя хорайга полиция 17 халдаашкыннарны кылган болгаш Нагоя хоорайда металлистерниң профэвилел салбырынче халдаашкынны чоруткан.

Хиросима хоорайга Японияның коммунистиг партиязының Хиросима можу комитединче полиция халдаашкын чоруткан, а ол ышкаш Хиросима можуда дузаламчының ажылчын, тараачын ассоциациязының салбырынче халдаан.

Саппоро хоорайга «Хейва симбун» солунче халдаашкын чоруткан.

Токио радиозунуң чурттуң бүгү районнарындан алдынган медээлерин ёзугаар оон ынай дамчытканы болза, 199 кижини тудуп хоругдаан болуп турар.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

1951 чылдың ийи дугаар чартыында областың „Шын" солунунуң

чагылгазын хүлээп алыры үргүлчүлеп турар.

ЧАГЫЛГАНЫҢ ӨРТЭЭ:

Чартык чылда 30 рубль.
Үш айда 15 рубль.
Неделяда 5 үнер.

Чагылганы Тыва областың бүгү харылзаа мөөторалары, салбырлары болгаш агентилери хүлээп ап турар.

Ол ышкаш областың

„ТУВИНСКАЯ ПРАВДА",
„МОЛОДЕЖЬ ТУВЫ — ТЫВАНЫҢ АНЫЯКТАРЫ",
„СЫЛДЫСЧЫГАШ"

солуннарының чагылгаларын хүлээп ап турар.

СОЮЗПЕЧАТЬ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың, 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; харыысалгалыг редактор нуң оралакчызының, партия амыдыралының, культура, литература болгаш урам-үүл килдистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьниң, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа килдистериниң—3—68; иштики информация, бухгалтерияның—3—65.

Б001130 Облкүүскомнуң типографиязы